

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

НУБІП України

УДК 323.28(510)

ПОГОДЖЕНО **Декан факультету (Директор ННІ)** **ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ**
гуманітарно-педагогічного факультету, **Завідувач кафедри**
кандидат філософських наук, доцент міжнародних відносин і суспільних наук,
кандидат історичних наук, доцент

Савицька І.М.

Хвіст В.О.

“ ” 2023 р. ” 2023 р.

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:
Питання тероризму у зовнішній політиці Китаю
The issue of terrorism in China's foreign policy

НУБІП України

Спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Магістерська програма: Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

НУБІП України

Програма підготовки: освітньо-професійна

Гарант освітньої програми

Доктор політичних наук, доцент кафедри Макаренко Л.П.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

Кандидат історичних наук, доцент кафедри

Асатуров С.К.

Виконав

Рибак Є.М.

НУБІП України

КИЇВ – 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ззавідувач кафедри міжнародних відносин
і суспільних наук

О Шевчук О.В.

2022 р.

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

СТУДЕНТУ

Рибак Євген Миколайович

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Орієнтація освітньої програми **освітньо-професійна**

Тема магістерської роботи: «Питання тероризму у зовнішній політиці
Китаю»

Затверджена наказом ректора НУБІП України від 28.11.2022 р.

Термін подання завершеної роботи на кафедру «...» 2023 р.

Вихідні дані до магістерської роботи:

- 1) наукові дослідження з проблематики зовнішньої політики та
антитерористичної діяльності Китаю;
- 2) вітчизняні та зарубіжні літературні джерела з проблеми
дослідження;
- 3) заяви представників уряду КНР, угоди.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

- розкрити стан дослідження проблеми та джерельну базу дослідження;
- охарактеризувати методологію дослідження питання тероризму у
зовнішній політиці Китаю;
- проаналізувати понятійно-категоріальний апарат дослідження;
- дослідити концептуальні засади політики КНР у протидії
тероризму;
- висвітлити співробітництво Китаю у боротьбі з тероризмом:
глобальний та регіональний вимір;
- охарактеризувати відносини Китаю та США щодо боротьби з
тероризмом;
- розкрити протидію Китаю тероризму в Африці та його позицію у
боротьбі з тероризмом в Афганістані;

оцінити участь КНР у міжнародні боротьбі з кібертероризмом.

НУБІП України

Дата видачі завдання

« » 2023 р.

Керівник магістерської роботи
Завдання прийняв до виконання

Асатуров С.К.
Рибак Є.М.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
студента магістратури гумантарно-педагогічного факультету
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»,

освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

Національного університету біоресурсів і природокористування України

Рибака Євгена Миколайовича

на тему: «Питання тероризму у зовнішній політиці Китаю»

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури. Загальний обсяг роботи – 93 сторінки, з яких 85 – основний текст. Список використаних джерел та літератури складається з 8 сторінок і містить 67 найменувань.

Боротьба з тероризмом є серйозною проблемою для всіх держав у сучасному світі. Тероризм може мати різні форми і проявлятися через релігійні, політичні, ідеологічні або етнічні переконання. Ця проблема породжує безліч викликів та загроз для національної безпеки, соціально-економічного розвитку і міжнародних відносин.

Як і багато інших країн, Китай змінив своє ставлення до тероризму після атак на вежі-близнюки у вересні 2001 року у США. Терміни «терор», «тероризм» стали інтенсивно використовуватися у заявах політичних лідерів КНР, а дипломатичний порядок денний Китаю включав міжнародну співпрацю у боротьбі з терором. Китай почав активно вживати різноманітних заходів у боротьбі з тероризмом на глобальному, регіональному та двосторонньому рівнях. Однак, поняття тероризму від Пекіна впливає з його власних стратегічних інтересів і часто не збігається з поглядами інших країн.

Китай має складну та багатогранну політику щодо боротьби з тероризмом, яка стосується як його внутрішніх, так і зовнішніх аспектів. Внутрішньо, китайський уряд бореться з тероризмом на території Китаю, особливо у провінціях Сінцзян-Уйгурському автономному районі та Тибеті, де виникають напруженості між етнічними групами та китайським урядом. Зовнішньо, Китай активно співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями в сфері боротьби з тероризмом. Китай бере участь у спільних зусиллях проти тероризму у межах Організації Об'єднаних Націй, Шанхайської Організації Співробітництва та інших міжнародних форумах.

Міжнародне співробітництво КНР у профілактиці та боротьбі з міжнародним тероризмом на регіональному і глобальному рівнях характеризується наявністю декількох очевидних, але різних змістом – як позитивних, і негативних – тенденцій. На цю співпрацю впливає характер двосторонніх відносин Китаю з партнерами. Пекін закликає світову спільноту, зокрема західні держави, розширювати практичне співробітництво у боротьбі з міжнародним тероризмом як на регіональному, так і на глобальному рівні

через збереження низки невирішених проблем. Йдеться про санкції щодо низки держав – спонсорів тероризму, про адекватність інформаційного обміну, про подолання «подвійних стандартів» низки держав у питаннях надання права притулку терористам, припинення діяльності зарубіжних громадських структур, які надають фінансову, морально-політичну підтримку терористичним структурам у Сінцзяні та в інших місцях.

Для Китаю життєво важливою залишається зацікавленість у підтримці міжнародним співтовариством його антитерористичної політики, особливо в Сінцзяні та існування об'єктивної необхідності компромісів КНР зі США та іншими європейськими державами в боротьбі з тероризмом.

Ключові слова за темою кваліфікаційної роботи: КНР, зовнішня політика, міжнародний тероризм, кібертероризм

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	7
АНОТАЦІЯ.....	8
ВСТУП.....	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПИТАННЯ ТЕРОРИЗМУ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КИТАЮ.....	14
1.1. Стан наукової розробки теми та джерельна база дослідження.....	14
1.2. Методологія дослідження питання тероризму у зовнішній політиці Китаю.....	19
1.3. Понятійно-категоріальний апарат дослідження.....	26
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ КНР У БОРОТБІ З ТЕРОРИЗМОМ.....	38
2.1. Концептуальні засади політики КНР у протидії тероризму.....	38
2.2. Співробітництво Китаю у боротьбі з тероризмом: глобальний та регіональний вимір.....	45
2.3. Відносини Китаю та США щодо боротьби з тероризмом.....	53
РОЗДІЛ 3. РОЛЬ КИТАЮ У МІЖНАРОДНІЙ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ.....	66
3.1. Китайська миротворча діяльність та протидія тероризму в Африці.....	66
3.2. Позиція КНР у боротьбі з тероризмом в Афганістані.....	72
3.3. Участь КНР у міжнародній боротьбі з кібертероризмом.....	78
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	91

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

НУБІП України

АСЕАН

Асоціація держав Південно-Східної Азії

ETIM

Ісламський рух Східного Туркестану

КНР

Китайська Народна Республіка

НУБІП України

ООН

Організація Об'єднаних Націй

США

Сполучені Штати Америки

ШОС

Шанхайська організація співробітництва

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

АНОТАЦІЯ

НУБІП України

Рибак Євген Миколайович. Питання тероризму у зовнішній політиці Китаю. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня магістр за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». –

НУБІП України

Національний Університет біоресурсів і природокористування України, Київ, 2023.

Зміст анотації:

Об'єкт дослідження – зовнішня політика КНР. Предметом роботи є дослідження місця та ролі питання тероризму у зовнішній політиці Китаю.

НУБІП України

Метою роботи є розкрити питання тероризму у зовнішній політиці Китаю, з'ясувати особливості участі КНР у глобальній боротьбі з тероризмом.

Методи дослідження. Дослідження проведене із використанням загальнотеоретичних і спеціальних методів. До загальнотеоретичних методів, які застосовані автором, належать методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, абстрагування та узагальнення, а також групування. Для реуз'язання визначених наукових завдань і всебічного вивчення поставленої проблеми

НУБІП України

були застосовані системний, історико-порівняльний, порівняльно-концептуальний (компаративний), проблемно-хронологічний метод, а також метод зовнішньополітичного прогнозування.

НУБІП України

Встановлено, що політика КНР у протидії тероризму заснована на тому, що уряд КНР вважає свою країну «жертвою» тероризму. Події 11 вересня 2001 року у США змусили КНР зблизитися із США та світовою спільнотою у

НУБІП України

питанні боротьби з міжнародним тероризмом. Китай є членом Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних організацій, які займаються питаннями боротьби з тероризмом. Найтісніша взаємодія Китаю в

НУБІП України

антитерористичній боротьбі спостерігається з країнами-учасницями Шанхайської Організації Співробітництва. Китай виступає за стабільність та безпеку в Афганістані та країнах Африки. Китай бере участь у міжнародних ініціативах та договорах, спрямованих на боротьбу з кібертероризмом.

Матеріали магістерської роботи можуть мати певну цінність для подальшого використання викладачами, аспірантами та студентами в науково-дослідницьких та навчальних цілях, зокрема при дослідженнях антитерористичної концепції КНР.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури з 67 найменувань. У першому розділі розкрито теоретико-методологічні засади дослідження питання тероризму у зовнішній політиці Китаю; у другому розділі досліджено концептуальні засади політики КНР у протидії тероризму, висвітлено співробітництво Китаю у боротьбі з тероризмом: глобальний та регіональний вимір та охарактеризовано відносини Китаю та США щодо боротьби з тероризмом; у третьому розділі розкрито протидію Китаю тероризму в Африці та його позицію у боротьбі з тероризмом в Афганістані, оцінено участь КНР у міжнародній боротьбі з кібертероризмом. Загальний обсяг роботи – 93 сторінки, з яких 85 – основний текст.

Ключові слова за темою кваліфікаційної роботи: КНР, зовнішня політика, міжнародний тероризм, кібертероризм

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВСТУП

НУБІП України

Актуальність теми дослідження. Боротьба з тероризмом є серйозною проблемою для всіх держав у сучасному світі. Тероризм може мати різні форми і проявлятися через релігійні, політичні, ідеологічні або етнічні переконання. Ця проблема породжує безліч викликів та загроз для національної безпеки, соціально-економічного розвитку і міжнародних відносин.

НУБІП України

Як і багато інших країн, Китай змінив своє ставлення до тероризму після атак на вежі-близнюки у вересні 2001 року у США. Терміни «терор», «тероризм» стали інтенсивно використовуватися у заявах політичних лідерів КНР, а дипломатичний порядок денний Китаю включав міжнародну співпрацю у боротьбі з терором. Китай почав активно вживати різноманітних заходів у боротьбі з тероризмом на глобальному, регіональному та двосторонньому рівнях. Однак, поняття тероризму від Пекіна впливає з його власних стратегічних інтересів і часто не збігається з поглядами інших країн.

НУБІП України

Китай має складну та багатогранну політику щодо боротьби з тероризмом, яка стосується як його внутрішніх, так і зовнішніх аспектів. Внутрішньо, китайський уряд бореться з тероризмом на території Китаю, особливо у провінціях Сінцзян-Уйгурському автономному районі та Тибеті, де виникають напруженості між етнічними групами та китайським урядом. Зовнішньо, Китай активно співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями в сфері боротьби з тероризмом. Китай бере участь у спільних зусиллях проти тероризму у межах Організації Об'єднаних Націй, Шанхайської Організації Співробітництва та інших міжнародних форумах.

НУБІП України

Міжнародне співробітництво КНР у профілактиці та боротьбі з міжнародним тероризмом на регіональному і глобальному рівнях характеризується наявністю декількох очевидних, але різних змістом – як позитивних, і негативних – тенденцій. На цю співпрацю впливає характер двосторонніх відносин Китаю з партнерами. Пекін закликає світову спільноту,

зокрема західні держави, розширювати практичне співробітництво у боротьбі з міжнародним тероризмом як на регіональному, так і на глобальному рівні через збереження низки невирішених проблем. Йдеться про санкції щодо низки держав – спонсорів тероризму, про адекватність інформаційного обміну, про подолання «подвійних стандартів» низки держав у питаннях надання права притулку терористам, припинення діяльності зарубіжних громадських структур, які надають фінансову, морально-політичну підтримку терористичним структурам у Сінцзяні та в інших місцях.

Для Китаю життєво важливою залишається зацікавленість у підтримці міжнародним співтовариством його антитерористичної політики, особливо в Сінцзяні та існування об'єктивної необхідності компромісів КНР зі США та іншими європейськими державами в боротьбі з тероризмом.

Таким чином, виходячи з цього, можна говорити про актуальність теми магістерської роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є розкрити питання тероризму у зовнішній політиці Китаю, з'ясувати особливості участі КНР у глобальній боротьбі з тероризмом.

Відповідно до обраної мети роботи визначимо наступні **завдання** для дослідження:

- розкрити стан дослідження проблеми та джерельну базу дослідження;
- охарактеризувати методологію дослідження питання тероризму у зовнішній політиці Китаю;

- проаналізувати понятійно-категоріальний апарат дослідження;
- дослідити концептуальні засади політики КНР у протидії тероризму;

- висвітлити співробітництво Китаю у боротьбі з тероризмом: глобальний та регіональний вимір;

- охарактеризувати відносини Китаю та США щодо боротьби з тероризмом;

- розкрити протидію Китаю тероризму в Африці та його позицію у боротьбі з тероризмом в Афганістані;

- оцінити участь КНР у міжнародній боротьбі з кібертероризмом.

Об'єкт дослідження – зовнішня політика КНР.

Предметом роботи є дослідження місця та ролі питання тероризму у зовнішній політиці Китаю.

Територіальні межі передбачені рамками території КНР, США, країн Африки та Азії, де КНР реалізує свою політику у протидії тероризму.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період з 1995 року до 2023 року. Нижня межа обумовлена початком формування антитерористичної концепції Китаю через активізацію терористичної діяльності організації «Східний Туркестан» у Сінцзяні. Верхня межа пояснюється останніми подіями щодо реалізації антитерористичної стратегії КНР у світі.

Інформаційною базою дослідження стали нормативно-правова база, літературні джерела та статистичні матеріали щодо боротьби КНР з міжнародним тероризмом, спеціальні монографічні й періодичні джерела, Інтернет-ресурси, офіційні сайти тощо. Практичне значення дослідження визначається тим, що отримані результати можуть бути використані студентами, вченими, аспірантами, докторантами для вивчення питання тероризму у зовнішній політиці КНР.

Апробація результатів дослідження. Частина теоретичних положень та висновків цього дослідження знайшла своє відображення у доповіді на XVII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Могілянські читання - 2023: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (м. Миколаїв, листопад 2023).

Практичне значення полягає в тому, що дана робота може бути використана як основа для подальшого дослідження питання тероризму у зовнішній політиці Китаю. Матеріали магістерської роботи можуть мати певну цінність для подальшого використання викладачами, аспірантами та

студентами в науково-дослідницьких та навчальних цілях, зокрема при дослідженні антитерористичної концепції КНР.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури. В першому розділі роботи розкрито теоретико-методологічні аспекти дослідження питання тероризму у зовнішній політиці Китаю; у другому розділі досліджено особливості міжнародної співпраці КНР у боротьбі з тероризмом; в третьому розділі виконано аналіз ролі Китаю у міжнародній протидії тероризму.

Загальний обсяг роботи – 93 сторінки, з яких 85 – основний текст. Список використаних джерел та літератури складається з 8 сторінок і містить 67 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПИТАННЯ ТЕРОРИЗМУ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КИТАЮ

1.1. Стан наукової розробки теми та джерельна база дослідження

Використану в роботі літературу можна класифікувати за територіальним критерієм: праці вітчизняних науковців, праці західних учених та роботи азіатських дослідників.

Серед групи українських науковців варто виокремити роботу Б. Голянич та Р. Божок [22], в якій розглянуто основні засади формування зовнішньої політики Китаю та стратегію модернізації суспільства, яка має здійснитися у три етапи. Встановлено, що значну роль у формуванні ранніх зовнішньополітичних концепцій Китаю зіграв геополітичний фактор, який виявив себе на тлі азіатських регіональних конфліктів другої половини ХХ століття.

Українська дослідниця Д. Лікарчук [26] також присвячує свою роботу характеристиці зовнішня політика Китаю. Зокрема, вчена відзначає підвищення рівня співпраці КНР з міжнародними глобальними та регіональними організаціями, зокрема, у питаннях міжнародної безпеки та боротьби з тероризмом.

Група західних науковців представлена роботами американських та європейських авторів. Так, варто відзначити роботи американського аналітика П. Нангулі [50-52], який розкриває участь КНР у боротьбі з тероризмом у країнах Африки, проводить аналіз причин такої активної роботи Китаю саме на Африканському континенті. Так, у своїй статті вчений відзначає, що оскільки за останні кілька років взаємодія Китаю з африканськими країнами зростає, Пекін звертається до підприємців із безпеки, щоб захистити свої проекти ініціативи «Один пояс, один шлях» (BRI), громадян і дипломатів. Китайські охоронні підприємці працюють у все більшій кількості

африканських країн; вони здебільшого працюють на китайські державні підприємства і все частіше з африканськими силами безпеки та охоронними компаніями вони охороняють нафтогазові установки, залізниці, шахти, будівельні майданчики і навіть посольства Китаю.

П. Нантулія підкреслює, що Китай довгий час стверджував, що «тримається тихо» і підтримує свою доктрину «невтручання» у свою зовнішню політику, і в основному відмовився розгорнути свої збройні сили за кордоном. Але ці дипломатичні принципи зараз проходять серйозні випробування, оскільки стрімке розширення інтересів Китаю в Африці породило потребу в підрядниках з безпеки, які б забезпечували захист цих інтересів. Щоб захистити свої інвестиції, Пекін інвестував у підрядників із безпеки та навчав їх [51].

Американський науковець Дж.Лінк [49] у своїй роботі критикує дії КНР в сфері забезпечення глобальної безпеки. Зокрема, дослідник вказує, що Комуністична партія Китаю використовує Міністерство громадської безпеки Китаю, свою національну поліцію та внутрішні сили безпеки по всьому світу таким чином, щоб загрожувати інтересам національної безпеки США, впливаючи на управління сектором безпеки, щоб підірвати повагу до правління право і права людини. Розширення діяльності Міністерства громадської безпеки у сфері міжнародного поліцейського співробітництва зумовлене двома основними мотивами. По-перше, Міністерство громадської безпеки працює над просуванням закордонних інтересів безпеки КНР, таких як боротьба з тероризмом, протидія торгівлі наркотиками та захист китайських громадян і компаній в інших країнах. Міністр громадської безпеки Ван Сяохун закликав Міністерство громадської безпеки зміцнити співпрацю з правоохоронними органами для «ефективного усунення ризиків безпеці за кордоном». По-друге, діяльність Міністерства громадської безпеки за кордоном розширюється разом із розширенням закордонних інтересів КНР, особливо на підтримку основної зовнішньополітичної ініціативи президента Сі Цзіньпіна – Ініціативи «Один пояс, один шлях».

Дж. Вутнов [64] розкриває особливості реформування Народної збройної поліції Китаю та можливості розширення її залучення до боротьби з тероризмом. На думку дослідника, діяльність Народної збройної поліції за межами кордонів Китаю, зростатиме. Народна збройна поліція є партнером для іноземних урядів у таких сферах, як боротьба з тероризмом і підготовка миротворців, на додаток до своєї давньої ролі як учасника миротворчих місій ООН. Підрозділи Народної збройної поліції зможуть активніше розгорнути за кордоном для підтримки антитерористичних операцій. У деяких випадках Пекін також може покладатися на можливості Народної збройної поліції для захисту китайських громадян і активів за кордоном, як-от проєкти в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях».

Науковець М. Чазіза [43] у своїй праці розкриває антитерористичну політику Китаю на Близькому Сході та зв'язок між загрозами, створеними терористичними групами всередині країни та за кордоном. Зокрема, це дослідження антитерористичної політики Китаю у відповідь на зростаючу загрозу тероризму та зв'язок між уйгурським тероризмом у Сінцзяні та збільшенням ісламістських терористичних атак на Близькому Сході, оскільки це впливає на національну безпеку Китаю. Ці терористичні дії та зв'язки між ними показують, що тероризм і радикалізація виходять за рамки кордонів і регіонів, загрожуючи не лише країнам Близького Сходу, але й внутрішній безпеці Китаю.

Серед європейських науковців, слід виокремити роботу Д. Ван дер Клея [62] щодо особливостей антитерористичної діяльності КНР в Афганістані. Також важливою для нашого дослідження є праця М. Кларке, в якій проаналізовано внутрішню та зовнішню антитерористичну концепцію КНР.

Дослідник А. Гул [46] розкриває діалог Китаю та сучасної влади Афганістану (талабів) щодо проблеми тероризму в Афганістані. Китай веде саме діалог з Талібаном і відзначає, що саме таліби мають вирішувати проблему тероризму на території Афганістану звичайно за підтримки КНР.

Група робіт азіатських вчених представлена низкою робіт. Зокрема, слід відзначити роботу Ю. Парка [53], в якій науковець розкриває співпрацю США та КНР у боротьбі з тероризмом, етапи розвитку такої співпраці, форми та інше. Вчений підкреслює, що співробітництво США та Китаю в боротьбі з тероризмом можна більш ефективно використовувати для підтримки та посилення прав людини. Також у дослідженні Ю. Парка висвітлено такі аспекти співпраці КНР та США як боротьба з тероризмом в Африці та у кіберпросторі.

Д. Чжан [65] у своїй роботі розкриває особливості міжнародного співробітництва Китаю в боротьбі з тероризмом. Інший науковець В. Чжень [66] присвячує свою статтю аналізу співпраці Китаю та США в боротьбі з тероризмом.

Дослідники Л. Шенхуань та Х. Нуї [57] розкривають діяльність КНР у боротьбі з тероризмом в країнах Близького Сходу.

У працях Д. Квенджу [55] та З. Акдага [36] проаналізовано вплив подій 11 вересня 2001 року в США на китайсько-американські відносини та активізацію антитерористичної співпраці між двома країнами. З. Акдаг відзначає, що атаки 11 вересня спричинили значні зміни в нормальному перебігу китайсько-американських відносин.

Лі Вей [67] у своєму дослідженні розкриває сутність чотиринаціонального антитерористичного механізму, який створили Китай, Афганістан, Пакистан і Таджикистан задля протидії насильницьких терористів у Сінцзяні. Це перший випадок, коли Китай створив багатосторонній механізм співпраці у сфері безпеки між військами чотирьох країн. Це також ще один механізм, який фокусується на безпековій ситуації в Афганістані, до якого Китай приєднався після «Чотиристороннього механізму по Афганістану».

Дисерельна база дослідження умовно може бути поділена на кілька груп.

Першу групу джерел складають офіційні публікації документів. До цієї групи автор відносить офіційні документи глав держав та урядів та міжнародних організацій, зокрема, це Проект Кодексу злочинів проти миру та безпеки людства ООН, документи уряду КНР щодо позиції Китаю по Афганістану та щодо міжнародного нормотворення в кіберпросторі.

Зокрема, у документі МЗС КНР щодо позиції Китаю по Афганістану відзначається, що «Китай продовжить робити все можливе, щоб допомогти Афганістану (новому уряду талібів) у відбудові та розвитку, будувати плани з Афганістаном і виконувати свої зобов'язання щодо надання допомоги, сприяти стабільному прогресу в економічному, торговельному та інвестиційному співробітництві, а також активно співпрацювати в таких сферах, як медичне обслуговування, боротьба з бідністю, сільське господарство, запобігання та пом'якшення наслідків стихійних лих, щоб допомогти Афганістану досягти незалежного та сталого розвитку якнайшвидше.

Також цей документ підкреслює, що підтримка Афганістану в боротьбі з тероризмом є рішучою. Адже безпека є основою та передумовою розвитку, а сили ЕТІМ в Афганістані становлять серйозну загрозу безпеці Китаю, Афганістану та регіону. Китай сподівається, що Афганістан серйозно виконає свої зобов'язання та вживе більш ефективних заходів для придушення всіх терористичних сил, включаючи ЕТІМ з більшою рішучістю, і серйозно забезпечить безпеку громадян, установ і проєктів Китаю та інших країн в Афганістані».

До *другої групи* увійшли промови, виступи, інтерв'ю політичних та державних діячів. Зокрема, це заява Міністра закордонних справ Китайської Народної Республіки Ван І на загальних дебатах 69-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку 27 вересня 2014 року, прес-брифінг Державного секретаря Кондолізи Райс про візит Президента до Китаю 20 листопада 2005 року, стенограма прес-конференції Президента США Джорджа Буша 28 лютого 2008 року.

Третя група представлена публікаціями ЗМІ. Зокрема, це публікації таких видань, як Accord, CGTN, New York Times, Wall Street Journal, Associated Press, Arnews. Ці публікації присвячено висвітленню окремих аспектів антитерористичної діяльності Китаю на світовій арені.

Отже, літературно-наукова основа є достатньою для магістерської роботи. На думку автора, праці українських та зарубіжних учених є досить важливими для вивчення питання тероризму у зовнішній політиці Китаю. Слід зауважити, що вітчизняні науковці практично не приділяють уваги даному питанню, зосереджуючись на політичних та економічних аспектах зовнішньої політики КНР, етапам її формування тощо.

1.2. Методологія дослідження питання тероризму у зовнішній політиці Китаю

При дослідженні питання тероризму у зовнішній політиці Китаю автор виходить з того, що методологія дослідження – це система принципів і засобів організації та побудови теоретичної та практичної діяльності. Методологічну основу даного дослідження становить система загальноісторичних та загальнонаукових методів. Методологічну основу дослідження обрано відповідно до визначеної мети та поставлених завдань.

Для досягнення поставленої в роботі мети використані принципи об'єктивності, історизму, принцип системності та інші.

Принцип об'єктивності є базовим принципом дослідження. Цей принцип передбачає виключення можливості застосування суб'єктивізму, однобічності та упередженості у підборі та оцінці фактів. Застосування цього принципу вимагає об'єктивно оцінювати участь КНР у антитерористичній боротьбі на глобальному та регіональному рівнях.

Принцип історизму передбачає вивчення минулого з урахуванням конкретно-історичної обстановки відповідної епохи, у взаємозв'язку і

взаємообумовленості подій, з точки зору того, як, в силу яких причин, де і коли виникло те чи інше явище, який шлях воно пройшло, які оцінки давалися йому на тому чи іншому етапі розвитку. Завдяки принципу історизму, на основі використання різноманітних джерел, було проаналізовано сутність позиції Китаю щодо боротьби з міжнародним тероризмом. Основу цього принципу складають етапи розвитку того чи іншого явища, тому невід'ємною частиною нашого дослідження стало з'ясування становлення та розвитку питання тероризму у зовнішній політиці Китаю.

Принцип загального зв'язку і взаємозалежності вимагає дослідження об'єкту як єдиного цілого із узгодженим функціонуванням із сукупність усіх елементів, які знаходяться у взаємозв'язку і взаємозалежності один від одного і які утворюють певну цілісність, певну єдність [31]. Даний принцип дозволяє охарактеризувати роль і місце Китаю в міжнародній боротьбі з тероризмом.

Також у роботі використано принцип сходження від абстрактного до конкретного. Рух від абстрактного до конкретного в пізнанні означає сходження від неповного, часткового, фрагментарного до більш повного, цілісного і всебічного знання. Термін сходження фіксує ту обставину, що всі попередні поняття в русі не втрачаються, а зберігаються, входять у знятому вигляді в наступні. В рамках дослідження автор вивчає поведінку КНР на міжнародній арені та завдяки принципу сходження від абстрактного до конкретного формулює конкретне бачення концепції та дій КНР в сфері боротьби з міжнародним тероризмом.

Принцип системності передбачає розгляд об'єкта дослідження як складної динамічної системи. Під системою розуміється сукупність елементів, що знаходяться у взаємозв'язку і взаємозалежності один від одного і які утворюють певну цілісність, певну єдність [20, с. 188]. Застосування системного принципу дозволяє оцінити основні напрями зовнішньої політики Китаю щодо боротьби з міжнародним тероризмом.

Проблемно-хронологічний принцип викладу матеріалу водночас передбачає розподіл теми на ряд проблем, кожна з яких розглядається в

хронологічній послідовності історичних фактів і розкриває складові компоненти дослідження. Виходячи з цього, у роботі в хронологічному порядку аналізуються особливості розвитку співробітництва Китаю у боротьбі з тероризмом на глобальному та регіональному рівнях, відносини Китаю та США щодо боротьби з тероризмом.

Принцип детермінізму висвітлює причинну зумовленість соціальних явищ економічними й політичними факторами, що визначають стан суспільних відносин, специфіку їх формування і прояву. Так, щодо дослідження, то це означає вивчення об'єктивних та суб'єктивних чинників, що вплинули на концептуальні засади політики КНР у протидії тероризму.

Також важливим став принцип багатфакторності, який передбачає дослідження усього спектру об'єктивних та суб'єктивних чинників, що впливають на історичні процеси, явища та події. Саме цей принцип дозволив вивчити усі фактори, які впливають на співпрацю КНР із міжнародними організаціями та країнами світу в сфері боротьби з міжнародним тероризмом.

Підійти до вивчення питання тероризму у зовнішній політиці Китаю із сучасних наукових позицій дає змогу діалектичний підхід, що охоплює загальні особливості розвитку будь-яких явищ і сприяє об'єктивному вивченню рушійних сил міжнародних процесів. Діалектичний підхід полягає у сприйнятті міжнародних відносин як «динамічної системи, що перебуває в стані руху та розвитку, зумовленому її внутрішніми суперечностями, у постійній зміні форм і типів» [20, с. 186].

Досить важливим для дослідження є компаративний підхід. Він полягає у зіставленні явища, що вивчається, з йому подібними у плані зовнішньої схожості та внутрішнього змісту. Зіставлення необхідні тому, що у різних явищах проявляються загальні тенденції, які відображаються по-новому у вже відомих в історії типових явищах. Даний підхід дає можливість визначити загальне й відмінне в антитерористичній стратегії КНР в Африці, Афганістані та у боротьбі з кібертероризмом.

При дослідженні питання тероризму у зовнішній політиці Китаю важливим є використання системного підходу. Системний підхід полягає у сприйнятті міжнародних відносин як цілісної системи та у розумінні взаємозв'язаності й взаємообумовленості її структурних елементів. Він являє собою сукупність загальнонаукових методологічних принципів, які ґрунтуються на розгляді об'єктів як систем. Цими принципами є необхідність виявлення залежності кожного елемента від його місця та функцій у системі; аналіз ступеня зумовленості поведінки системи особливостями її окремих елементів і властивостями її структури; необхідність дослідження механізму взаємодії системи та середовища; розуміння характеру ієрархічності даної системи тощо [20, с. 190]. Розгляд антитерористичної концепції КНР як цілісної системи дає можливість розглянути дії Китаю в різних частинах світу у боротьбі з тероризмом. Комплексний підхід у свою чергу дозволяє досліджувати багатofакторну проблему тероризму у зовнішній політиці Китаю.

Концептуальний підхід який передбачає та застосовує попередню розробку концепції дослідження, котрі визначають загальну спрямованість, послідовність та реалізацію дослідження [29, с. 36]. Головне призначення даного підходу полягає в пошуку визначального задуму, а також його аналізу. Концептуальний підхід допоміг автору в тому, що з початку, знайшов певну послідовність наявних концепцій дослідження для того, аби розробити план магістерської роботи та ознайомитися більш докладніше з відповідною літературою та основними концептуальними положеннями теми дослідження.

Проблема методу є одним із найважливіших питань будь-якої науки, оскільки в підсумку йдеться про те, як отримати нове знання, як застосувати його в практичній діяльності. Питання про метод у кожній науці зводиться до вивчення способів і прийомів наукового пізнання реальності та особливостей їх практичного застосування. Такі знання акумулюються та систематизуються у межах особливого розділу будь-якої науки – методології.

Дослідження питання тероризму у зовнішній політиці Китаю виконувалось завдяки системі загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. У роботі було використано головні загальнонаукові методи дослідження та спеціальні методи дослідження міжнародних відносин. Серед загальнонаукових методів такі, як аналіз і синтез, індукція та дедукція, абстрагування та узагальнення, групування.

Так, аналіз та синтез є достатньо взаємопов'язаними і інтегрування в одне ціле [34, с. 89]. Завдяки синтезу, автор зміг дослідити антитерористичну концепцію КНР як складову її зовнішньої політики і тим самим порівняти антитерористичну діяльність Китаю в різних частинах світу.

Вважається, що індукція та дедукція методи взаємопов'язані. Змістом дедукції як методом пізнання є використання загальнонаукових положень при дослідженні конкретних явищ. Індукція у свою чергу представляється у переході від часткового до загального. Висновки по результату дослідження має базуватись безпосередньо на основі приведених у роботі фактів. Індукція була застосована у термінах «міжнародний тероризм», а дедукція використовувалась під час аналізу питання тероризму у зовнішній політиці Китаю.

Автором було використано метод абстрагування. Мета якого виокремлення властивостей, які є досить вагомими під час дослідження. Автор застосував цей метод для того, щоб відзначити позицію провідних країн світу відносно антитерористичних дій КНР.

Описовий метод застосований автором мав своє відображення під час характеристики антитерористичної концепції КНР.

Індукція – це метод пізнання, за яким із приватних фактів та явищ виводяться загальні принципи та закономірності, тобто при використанні цього методу логіка мислення розвивається від конкретного до загального.

Дедукція – це метод пізнання, за допомогою якого приватні положення виводяться із загальних, тобто це метод переходу від загальних уявлень до приватних. Дедукція відрізняється від індукції прямиотележним рухом

думки. Метод дедукції ґрунтується на загальному судженні. Автор дослідження використовує дані методи при високремленні особливостей саме антитерористичної концепції КНР на міжнародній арені.

У будь-якій науковій роботі використовується метод узагальнення. Він включає в себе перехід від менш загальних до більш загальних знань. Зокрема, цей метод допоміг обґрунтувати позицію США, країн ШОС, АСЕАН, країн Африки на здійснювану антитерористичну діяльність КНР, та саме завдяки ньому автор визначив основні висновки цього дослідження.

Також автор використовує загальнонауковий метод групування, що за своєю сутністю полягає у розподілі сукупності на групи за істотними для них ознаками. Метод групування дозволив розподілити джерельну базу дослідження теми на три групи, а також роботи дослідників у даній сфері знань за територіальним принципом: праці українських, західних та азіатських дослідників.

На відміну від групування, метод класифікації відрізняється ступенем деталізації об'єктів та характером ознаки, що покладена в основу. Автор використав метод класифікації при дослідженні чинників, що впливають на формування антитерористичної концепції КНР.

Метод періодизації використаний автором націлений на поділі історичного минулого на етапи [34, с. 89]. Під час дослідження автор застосував цей метод для того, щоб виокремити певні періоди в розвитку антитерористичної концепції КНР в різних регіонах світу.

Компаративний метод, ще інакше його називають метод порівняння, використовувався автором для порівняння і співставлення певних процесів або явищ, що допомагає виявити спільні та відмінні риси.

Порівняльний аналіз - це універсальний інструмент, який розширює можливості розуміння і опису політичних процесів і змін в будь-якій країні відповідно до наявної реальності, концепціями і цілями, що стоять перед будь-якою політичною системою. Він також стимулює створення спільних теорій політичних систем і відносин. Це, в свою чергу, дозволяє перевіряти

будь-які політичні теорії, зіставляючи їх з досвідом функціонування державних і громадських інститутів різних країн. Метод порівняльного аналізу допомагає пояснювати і більше об'єктивно аналізувати політичні процеси. Більша кількість дослідників визначають порівняльний метод, як виявлення спільного та відмінного в політичних інститутах, явищах та процесів з метою кількісною та якісною характеристикою.

Структурними елементами порівняння є об'єкт, підстава для порівняння та висновки порівняння. Важливим є те, що порівняльному методу підлягають об'єкти, як система розподілених аналітичним шляхом властивостей. Порівняння може бути різним, але в той же час воно повинно бути таким, щоб між досліджуваними об'єктами створити абстракцію ототожнення. Для порівняльного методу є проблема співставлення базових одиниць аналізу – держав, організацій, окремих інститутів [34, с. 89]. Не треба забувати, що під час проведення аналізу, виникає необхідність проведення якісного аналізу даних. Це пояснюється тим, що під час аналізу треба використовувати як якісні, так і кількісні показники.

На основі синхронного методу було охарактеризовано особливості втілення норм правових актів щодо реалізації антитерористичної концепції КНР у різних регіонах світу.

Історичний метод – метод дослідження, заснований на вивченні виникнення, формування та розвитку об'єктів у хронологічній послідовності.

Завдяки використанню історичного методу досягається поглиблене розуміння суті проблеми і з'являється можливість формулювати більш обґрунтовані рекомендації по новому об'єкту. Історичний метод дав можливість дослідити умови та особливості розвитку антитерористичної концепції КНР. Історико-порівняльний метод дав можливість надати об'єктивну оцінку досліджених матеріалів, фактів і подій.

Порівняльно-концептуальний (компаративний) метод, дає можливість виявити наступність у дослідженні питання тероризму у зовнішній політиці Китаю, пізнати в них загальне й особливе, прослідкувати зв'язок з усіма її

закономірностями і випадками. Саме за допомогою цього методу було зіставлено погляди теоретиків щодо сутності понять «зовнішня політика», «тероризм» та «міжнародний тероризм», а також автор виділив специфічні особливості реалізації антитерористичної концепції КНР в різних регіонах світу.

Базовим методом дослідження став системний метод, який дозволяє розкрити явища реальності у їх взаємозв'язку, як цілісний механізм з усіма їх основними рисами, і, водночас, на основі цього простежити структурні зміни, виявляти їх зміст та еволюцію. Метод забезпечує системність всього дослідження, зумовлює не стільки загальність охоплення фактичного матеріалу, скільки структурно-цілісні дослідження [30, с. 71]. Системний метод дав можливість провести комплексне дослідження сутності поняття «міжнародний тероризм» та одержати системне бачення концептуальної основи втілення антитерористичної політики КНР на міжнародній арені.

Отже, задля дослідження питання тероризму у зовнішній політиці Китаю автор використав як загальні, так і конкретнонаукові принципи та підходи. Дана робота виконана на основі хронологічного, компаративного, інституційного та системного підходу з використанням принципів об'єктивізму, історизму, наукової неупередженості, наступності, тощо. При виборі методології автор користувався як загальними так і конкретними науковими методами на основі структурно-системного підходу.

1.3. Понятійно-категоріальний апарат дослідження

Дослідження особливостей зовнішньої політики та питання тероризму у зовнішній політиці Китаю на сучасному етапі потребує розкриття ключових наукових термінів та понять. Зокрема, йдеться про такі терміни, як «зовнішня політика», «тероризм», «міжнародний тероризм».

Однією з ключових сфер діяльності держави як міжнародного актора є

розробка й практична реалізація її зовнішньої політики. Під поняттям «зовнішня політика» розуміють систему дій міжнародного актора, які спрямовані на забезпечення впливу на поведінку інших суб'єктів міжнародних відносин та адаптацію власної поведінки до наслідків процесів, що відбуваються у міжнародній системі на регіональному і на глобальному рівнях [28, с. 5].

«Зовнішня політика» як категорія сучасної політичної науки розглядається як невід'ємна частина загальної політики держави і як продовження його внутрішньої політики. Будь-яка держава вибудовує певний зовнішньополітичний курс, ґрунтуючись на своїх інтересах і на інших об'єктивних і суб'єктивних чинниках.

Вироблення зовнішньої політики державою залежить від конкретного історичного моменту і характеристик внутрішньополітичного процесу в країні і параметрів міжнародної системи. Таким чином, специфіка зовнішньополітичної діяльності держави нерозривно пов'язана з особливостями системи міжнародних відносин, в яких ця діяльність здійснюється. У свою чергу, міжнародні відносини спочатку формуються з сукупності зовнішньополітичної діяльності держави [40, с. 86].

За своїм функціональним змістом, зовнішня політика покликана реалізувати соціальні інтереси в їхніх індивідуальному, корпоративному та універсальному аспектах, а також у субнаціональному, національному, регіональному і глобальному вимірі. У теорії міжнародних відносин більшість дослідників схиляється до визнання діалектичного характеру взаємодії внутрішньої й зовнішньої політики державних акторів, конкретний стан якої залежить від статусу цього суб'єкта міжнародних відносин.

Значний вплив на такий підхід справили висунуті Дж. Розенау ще в 1969 р. ідеї про роль соціально-економічних і культурних чинників у поясненні міжнародної поведінки урядів, про «зовнішні» джерела, що можуть мати суто «внутрішні» події, процеси та ін. [28, с. 6]. Зовнішня політика покликана реалізовувати національні інтереси держави на світовій

міжнародній арені. У цій діяльності відповідні державні органи спираються на зовнішньополітичну доктрину.

Науковець Г. Моргентау сформулював шість постулатів політичного реалізму, використаних у даному дослідженні:

1) політика здійснюється в рамках об'єктивних законів, які беруть початки в людській природі;

2) ключовим аспектом є концепція інтересу в рамках влади, що робить певний раціональний порядок об'єктом політичної дії;

3) інтерес у розумінні влади є універсальною об'єктивною категорією;

4) до уваги береться моральне значення політичної дії, що породжує дихотомію між моральністю і успішною дією;

5) заперечується моральність права однієї держави переносити своє бачення міжнародної проблеми на універсальний рівень;

6) за основу береться автономія політичної сфери та плюралістична концепція людської природи [35, с. 112-113].

Однак, ці положення слід відносити до концепту «метод». Хоча теорію Г. Моргентау й досі активно використовують, його ж водночас нерідко критикують як неактуальну [28, с. 7].

Ще один варіант розуміння зовнішньої політики - інституціональний, пов'язаний із процесом реалізації рішень. Мова ведеться про урядові механізми зовнішньої політики (foreign affairs government structure), під якими

розуміються державні інститути, відповідальні за формування й здійснення зовнішньої політики. У кожній країні подібні механізми мають свої

особливості. Урядові механізми, як правило, проміздки й випатні. Вони являють собою розгалужену мережу відомств, міністерств, рад і агентств,

забезпечення роботи яких вимагає значного фінансування й не гарантує оптимальної витрати коштів. При цьому окремі ланки цих інститутів

конфліктують одна з одною (боротьба різних груп чиновників, протиріччя політичних призначенців і бюрократії) [18].

Зовнішня політика країни складається з ланок, що з'єднані між собою

одним довгим ланцюгом суспільних відносин, тобто з соціальних, політичних, економічних, культурних ланок, і є багатогранним явищем. У будь-якій політичній системі, головним центром політичної структури в процесі прийняття рішень є зовнішня політика. Її завдання полягають у визначенні та ідентифікації пріоритетів, їх реалізації, збереженні незалежності і цілісності держави. В область її завдань входить забезпечення комерційних, економічних і військових потреб, а також забезпечення міжнародного престижу. Остання відповідальність зовнішньої політики полягає в сприянні могутності країни в економічній, політичній і військовій мобілізації сил держави.

Тому міжнародну політику не варто розглядати як суму зовнішніх політик суверенних держав, оскільки результат інтерацій між ними має інший характер.

Вітчизняні політологи В. Мадісон та В. Шахов визначають міжнародну політику як «міждержавну політику взагалі, у системі загальносвітових відносин і зв'язків» [27, с. 35]. Зовнішньополітичні відносини випливають із ситуацій, що складаються в міжнародній політиці, але мають ознаки, що є наслідком співдій зовнішньої політики держав.

Пріоритетні для проблематики даного дослідження партнерські відносини породжуються тим, що певне число держав підтримує між собою стосунки, які позначені взаємним сприянням їхнім зовнішньополітичним діям. Вони можуть стосуватися формування спільної позиції з певних питань міжнародного життя, надання допомоги й підтримки, взаємних гарантій національної безпеки тощо.

Конфронтаційні ж відносини полягають у політичному протистоянні між сторонами й ґрунтуються на несприйнятті політики одна одної. Вони включають дипломатичний демарш, економічну блокаду, військове (військово-технічне) суперництво, загрозу силою чи її застосування, інформаційна війна. Опосередковано такий тип відносин формується в площинах «життєво важливих інтересів» або виявляється в поширеній практиці підтримки «супротивника свого супротивника».

Відмінними від вищенаведених є домінантні відносини, що складаються в разі контролю однієї держави над іншою через економічну залежність, нагляд над державно-політичним керівництвом, присутність на її території своїх військ. Домінування може мати й протекціоністський характер, коли могутніша держава бере на себе функції захисту слабшої [28, с. 7].

На думку В. Власова, зовнішньополітична доктрина являє собою систему науково обґрунтованих поглядів політичного керівництва країни на роль і місце зовнішньої політики держави в загальній системі її політики, на характер її використання з метою реалізації національно-державних інтересів, а також на способи, форми й методи її здійснення у взаємодії з іншими країнами на досить тривалу історичну перспективу. Інакше кажучи, зовнішньополітична доктрина держави відображає теоретико-методологічний рівень її зовнішньої політики, виступає в ролі теоретичного обґрунтування основних зовнішньополітичних пріоритетів і визначає ті межі, у рамках яких зовнішня політика може змінюватися, змінювати напрямок без шкоди для досягнення найбільш істотних, корінних, національно-державних інтересів. При цьому в основі зовнішньополітичної доктрини, як правило, закладені теоретико-методологічні принципи певної філософської, ідеологічної або релігійної системи, що визначає характер політичної системи держави [18].

Невід'ємною складовою зовнішньої політики є забезпечення безпекових інтересів з урахуванням позицій партнерів та існуючих викликів і загроз. Оскільки вироблення й реалізація політичних рішень відбувається в рамках усталених норм, автор вважає, що в такому поданні зовнішня політика є прерогативою історико-політичних досліджень. Залучення методичного апарату політології міжнародних відносин обумовлює пошук альтернативних версій зовнішньополітичної дії, тобто пошуку шляхів її оптимізації [25, с. 22-23].

Для нашого дослідження важливим є з'ясування сутності понять «тероризм» та «міжнародний тероризм».

Нині існує понад 100 визначень поняття «тероризм», однак жодне з них не підтримане міжнародною спільнотою як загально визнане.

Терміни «терор» і «тероризм» історично вживаються в декількох аспектах, що відкриває простір для довільного маніпулювання ними. Слово «терор», що у перекладі з латинської мови дослівно означає «страх, жах», вперше вжитий у політичному лексиконі у Франції жирондинцями та якобінцями, які об'єдналися для підготовки повстання й повалення «за допомогою залякування та помилування» кабінету міністрів при королі Людовіку XVI.

Перші спроби визначення тероризму і прийняття міжнародного договору по боротьбі з тероризмом на міжнародному рівні були прийняті ще в 30-тих роках ХХ століття в рамках Ліги Націй, а саме у 1937 році була відкрита для підписання Конвенція про попередження і припинення тероризму, під яким розумілися «злочинні дії, направлені проти держави, ціль або характер яких полягають у тому, щоб викликати жах у певних осіб або серед населення».

Із появою у ХІХ ст. опозиційних організацій, які практикували систематичні замаху, поняття «терор» і «тероризм» не поширюється на сферу воєнних дій, а виділяється як характеристики певного виду політичної боротьби. Ці поняття конкретизуються і відокремлюються одне від одного. Термін «тероризм» почали вживати на позначення політичних вбивств, які практикують опозиційні організації, а поняття «терор» закріпилось за репресивними діями держави.

Тероризм трактують як загрозу застосуванню насильства, яка спричинює почуття страху як у окремих громадян, так і загалом у суспільстві і розрахована на залякування та породження недовіри до органів державної влади у здатності протидіяти цим злочинним проявам. Саме таке визначення наведено на Міжнародній конференції із питань тероризму «Європа-2000», яка відбулася у м. Києві у березні 1996 р. [21, с. 14].

Міжнародний тероризм – явище багатогранне і складне, про що може свідчити відсутність будь-якого єдиного понятійного підходу на міжнародному рівні. Наприклад, Державний департамент США визначає його як «тероризм, що стосується громадян і територій більш ніж однієї країни».

Тероризм стає міжнародним коли:

– як терорист, так і жертви тероризму є громадянами однієї держави чи різних держав, але злочин вчинений за межами цих держав;

– терористичний акт спрямований проти осіб, що захищені міжнародним правом;

– підготовка до терористичного акту ведеться в одній державі, а здійснюється в іншій;

– вчинивши терористичний акт в одній державі, терорист переходить в іншій і постає питання про його видачу [32, с. 63-64].

С. Зелінський у своїй праці намагається визначити сутність сучасного тероризму. «Слід зазначити, що за всю історію існування соціального феномену тероризму значно змінився його зміст та форми прояву, хоча сутність залишилась тією ж - використання крайнього насильства або погрози

насильством для досягнення певних політичних, релігійних чи інших публічних цілей, за наявності основного конструктивного елементу - мотиву злочинного терористичного діяння - залякування державної влади, суспільства, або його частини» [23, с. 40].

У контексті пошуків визначення тероризму у міжнародному правовому полі 27 січня 1977 р. у Страсбурзі було прийнято Європейську конвенцію про боротьбу з тероризмом.

У цій конвенції було домовлено вважати терористичними актами:

- правопорушення, що підпадають під дію Конвенції про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації, підписаної у Монреалі 23 вересня 1971 року;

- серйозні правопорушення із посяганням на життя, фізичну недоторканість або свободу осіб, що мають міжнародний захист, зокрема дипломатичних агентів;

- правопорушення із викраденням, захопленням заручників або серйозним незаконним затриманням;

- правопорушення із застосуванням бомби, гранати, ракети, автоматичної вогнепальної зброї або листів чи пакетів із закладеним вибуховим пристроєм, якщо таке застосування створює небезпеку для осіб;

- замах на реалізацію будь-якого з наведених вище правопорушень або участь як співучасника особи, яка намагається здійснити таке правопорушення;

- правопорушення із застосуванням насильства проти життя, фізичної недоторканості, проти власності, якщо таке діяння створило колективну небезпеку для осіб або свободи особи;

- замах на здійснення будь-якого із наведених вище правопорушень [1].

Проект Кодексу злочинів проти миру та безпеки людства ООН закріплює таке тлумачення тероризму: «...здійснення, організація, сприяння здійсненню, фінансування або заохочення агентами чи представниками однієї

держави актів проти іншої держави, або попускання з їхнього боку здійсненню

актів, спрямованих проти осіб або майна, і які за своїм характером мають за мету викликати страх у державних діячів, груп осіб або населення в цілому»

[2].

Китайське законодавство також дає визначення поняттю «тероризм».

Так, у Законі Китайської Народної Республіки про боротьбу з тероризмом відзначено, що тероризм – це діяльність заснована на використанні насильства, руйнувань, залякуванні та інших засобах для створення соціальної паніки, загрози громадській безпеці, посягання на особисту власність або примусу державних органів і міжнародних організацій для досягнення своїх політичних, ідеологічних та інших цілей» [7].

Відомий український політолог С.Телешун розрізняє три основних види терору, в основу класифікації яких покладено громадянство терористів і

потерпілих від них, а також місце здійснення теракту: внутрішній - відповідні дії громадян однієї держави проти співвітчизників на власній території, транснаціональний - відповідні дії громадян однієї держави проти співвітчизників на території інших держав; міжнародний - відповідні дії груп громадян, однорідних або змішаних за національним складом, проти будь-яких осіб на території третіх країн [33, с. 163].

Міжнародний тероризм – це форма політичної боротьби, яку використовують різні політичні партії, рухи, групи та інші організації, в основі діяльності яких лежить екстремізм і насилля для тиску на суб'єкти міжнародної діяльності з метою досягнення ними політичних цілей.

Поняття «міжнародний тероризм», хоча і устоялося, ставши загальноприйнятим, все ж негачно відображає сутність цієї нової загрози, що розвивається як ланцюгова реакція. Відзначаючи труднощі у визначенні понять "тероризм" і "міжнародний тероризм", більшість авторів робили і в 70-і роки, і пізніше відповідні спроби. Сам термін «міжнародний тероризм» виник на початку 70-х років ХХ ст. Так, в «Словнику міжнародного права» 1986 р. він визначається як «сукупність суспільно небезпечних у міжнародному масштабі діянь, що тягнуть безглузду загибель людей, порушують нормальну дипломатичну діяльність держав та їх представників і утруднюють здійснення міжнародних контактів і зустрічей, а також транспортних зв'язків між державами».

На думку експертів ООН, міжнародний тероризм можна кваліфікувати як терористичні акти, що вчинені однією або більшою кількістю осіб, незалежно від мотивів, і мають міжнародний масштаб, тому що виконавці планують свої дії не в тій країні або країнах, у яких відбуваються самі акти, одержують вказівки або приїждять з іншої країни або країн, рятуються втечею і шукають притулку в іншій країні або країнах, або іншим способом одержують допомогу в будь-якій формі з іншої країни або країн.

Міжнародний тероризм – це форма політичної боротьби, яку використовують різні політичні партії, рухи, групи та інші організації, в основі

діяльності, яких лежить екстремізм і насилля для тиску на суб'єкти міжнародної діяльності з метою досягнення ними політичних цілей.

Міжнародні терористи для цього використовують убивства, захоплення заручників, вибухові пристрої тощо. За допомогою актів насильства терористи намагаються привернути увагу органів влади та міжнародної спільноти до досягнення своїх цілей або задоволення інтересів соціальних груп, які вони представляють.

Терористичні акти несуть у собі численні людські жертви, здійснюють психологічний тиск на великі маси людей, призводять до руйнування матеріальних і духовних цінностей, провокують війни, недовіру та ненависть між соціальними і локальними групами. Терористичні акти з кожним роком стають усе організованішими та жорстокішими, використовуючи новітню техніку, зброю, засоби зв'язку. У різних регіонах світу політичними та націоналістичними радикалами, котрі взяли на озброєння методи терору задля досягнення своїх цілей, організована розгалужена система підпілля, складів зі зброєю та вибухонебезпечними речовинами, спеціальних структур і фінансових засобів. Для прикриття терористичних організацій функціонує система фірм, компаній, банків та фондів.

Науковець В. Канцір відзначає, що міжнародний тероризм є проявом міжгрупового конфлікту. Дослідження феномена тероризму дозволяє стверджувати, що сучасний тероризм є проявом конфлікту між культурами і типами культур. Новітні прояви міжнародного тероризму частіше за все асоціюються з поняттям асиметричного конфлікту, що, на відміну від симетричного, є дисфункціональним і потребує негайного усунення [24, с. 79].

Міжнародний тероризм стає прототипом майбутніх воєн, виступаючи активною формою таємної війни і ефективним інструментом зовнішньої політики. Терористичні способи ведення війни мають порівняно низький ризик як у політичній, так і в матеріальній площинах, оскільки вартість фінансування цих дій є значно меншою від витрат, потрібних для повноцінного оснащення і навчання регулярної армії, здатної вести бойові дії.

Такий компонент, як війна з низьким ризиком, неодмінно враховується в сучасних умовах, коли ядерна війна практично неможлива і не може мати переможців, сучасний тероризм стає однією з форм зовнішньої політики [24, с. 79].

Отже, під поняттям «зовнішня політика» варто розуміти систему дій міжнародного актора, що спрямовані на забезпечення впливу на поведінку інших суб'єктів міжнародних відносин та адаптацію власної поведінки до наслідків процесів, які відбуваються у міжнародній системі на регіональному і на глобальному рівнях.

Тероризм як політичне явище сягає своїм корінням глибокої давнини. Міжнародний тероризм у результаті стрімкого поширення перетворився наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. в одну з глобальних загроз людства. Водночас, він зазнав якісних змін, оскільки набув ознак системного явища та глобального географічного виміру.

Висновки до розділу 1

На основі викладеного у першому розділі, автор може зробити наступні висновки:

По-перше, наукова розробка теми представлена роботами зарубіжних та вітчизняних науковців. Більшу частину літературних джерел складають праці зарубіжних вчених (американських, європейських, азіатських) вчених, які висвітлюють питання тероризму у зовнішній політиці КНР. Група українських науковців, які аналізують особливості антитерористичної концепції Китаю, є нечисленною. Джерельна база, у зв'язку з темою дослідження, здебільшого представлена офіційні публікації документів, промовами, виступами, інтерв'ю політичних та державних діячів та публікаціями ЗМІ.

По-друге, дослідження питання тероризму у зовнішній політиці КНР було використано як загальнонаукові, так і конкретно-наукові методи дослідження обраної теми. Зокрема автор звернувся до методів аналізу і синтезу, індукції та дедукції, узагальнення, групування, історичного методу описового методу

класифікації, тощо. Для дослідження питання тероризму у зовнішній політиці КНР автор використовує комплекс загальних та наукових принципів та підходів. Дослідницька робота виконана на основі системного, дедуктивного, індуктивного, хронологічного та термінологічного підходів. Методологічним підґрунтям даної роботи стали принципи історизму, системності, об'єктивності, багатофакторності, детермінізму та термінологічний принцип.

По-третє, головним у науковому дискурсі про зовнішню політику є уявлення про комплекс інтересів, цілей і національних пріоритетів держави.

Під міжнародним тероризмом варто розуміти форму політичної боротьби, яку використовують різні політичні партії, рухи, групи та інші організації, в основі діяльності яких лежить екстремізм і насилля для тиску на суб'єкти міжнародної діяльності з метою досягнення ними політичних цілей.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ СПІВРАТНІ КНР У БОРОТБІ З ТЕРОРИЗМОМ

2.1. Концептуальні засади політики КНР у протидії тероризму

Уряд КНР вважає свою країну «жертвою» тероризму. Адже Китай зіштовхнувся із діяльністю терористичних груп у своєму західному автономному регіоні Сінцзян-Уйгур, таких як «Ісламський рух Східного Туркестану», «Ісламська визвольна організація Східного Туркестану» та «Інформаційний центр Східного Туркестану», які вчинили численні теракти як в Китаї, так і в деяких інших країнах, і підтримували талібів в Афганістані.

Прояви екстремізму та сепаратизму також спостерігаються в автономному регіоні Тибет і на Тайвані.

З 1995 по 2000 рік розкольницькі елементи з організації «Східний Туркестан» здійснили понад 300 терористичних актів у Сінцзяні, внаслідок яких загинуло понад 100 осіб, і більше 300 людей отримали поранення.

Серйозна шкода була завдана розвитку економіки Сінцзянського уйгурського автономного району, національному єднанню та соціальній стабільності.

15 липня 1996 року «Партія ісламської справедливості Східного Туркестану» спровокувала тюремне повстання в окрузі Хаяр, у якому загинуло 15 осіб, і бунт в Інін 5 лютого 1997 року, який призвів до понад 300 жертв.

25 лютого 1997 року «Союз національної солідарності Східного Туркестану» влаштував жахливий інцидент з вибухом бомби в Урумчі, внаслідок якого постраждали близько 100 осіб, а на початку 1998 року ця ж група відповідала за 25 випадків отруєння в південному Сінцзяні, жертвами яких стали понад 40 людей.

У січні 2001 року Акбельбек Тімур, терорист зі «Східного Туркестану», який зараз перебуває під вартою, купив вибухівку в Казахстані та контрабандою переправив її в Сінцзян для спроб терористичної діяльності.

Варто відзначити, що саме рух «Східний Туркестан» був неоднорідним і складався з великої кількості організацій, напівлегальних партій, асоціацій тощо.

По-перше, це екстремістська організація «Ісламський рух Східний Туркестан», якою керували Хасан Махсум і Усама Бен Ладен. Махсум був відповідальний за дестабілізацію обстановки в трьох центральноазіатських республіках - Узбекистані, Таджикистані та Киргизії, а також за проникнення бойовиків в Сінцзян КНР. Бойовий підрозділ «Ісламського руху Східний Туркестан» називався «Туркестанська армія» і брав участь у війні в Афганістані на боці талібів. У «армії» був спеціальний «китайський батальйон», який включав до себе до 300 бойовиків. Ним керував заступник Хасана Махсума Кабар.

По-друге, існувала ціла група уйгурів, яка пройшла підготовку в таборах руху «Талібан» у Кабулі, Кундузі, Мазарі-Шаріфі, Кандагарі, Вардакі, Гераті, Шмбірґані та інших місцях. Деякі з цих таборів перебували під безпосереднім контролем Усами Бен Ладена, інші - під контролем талібів і «Узбецького ісламського руху». «Центральноазіатський уйгурський Хезболлах» налічував до 1 тис. підготовлених бійців з постійними тренувальними таборами та базами в Афганістані. «Уйгурська Національна Армія» отримала «бойове хрещення» в липні та серпні 1999 року на базах Талібана. Частина її потім брала участь у бойових діях в Афганістані, Чечні та Узбекистані, або повернулася в Сінцзян [53].

По-третє, існує ряд організацій як у самому Китаї, так і за його межами, які знаходяться в напівлегальному становищі. Вони дуже нестабільні в організаційному плані і набувають різних форм, відмінні риси яких - це лише екстремізм і релігійна спрямованість (наприклад, «зелений прапор ісламу»). Кількість цих організацій - близько 40. Серед них, принаймні, 8 відкрито відзначають свою приналежність до принципів насилля. Їхні табори розташовані в важкодоступних районах на південь від автономного району, вони відзначаються високою мобільністю.

Також існують «партії» та «об'єднання», створені для проведення одноразових терористичних акцій, і це не обмежується лише територією Китаю. Наприклад, «Демократична Ісламська Партія Східного Туркестану» (у червні - вересні 1993 року організувала серію вибухів на південь від Сінцзяну, які призвели до численних жертв серед мирного населення), «Партія справедливості Східного Туркестану» (організувала повстання в тюрмі Касаяра 15 липня 1996 року - 15 загиблих і понад 300 поранених), «Союз національної єдності Східного Туркестану» (25 лютого 1997 року - вибух бомби в м. Урумчі, постраждало близько 100 осіб), «Уйгурська молодіжна асоціація Казахстану» (напад на інкасаторську машину в м. Алмати в травні 2001 року) та інші [6].

Усама бен Ладен і таліби в Афганістані в кінці 1990-х - на початку 2000-х років надали терористичним організаціям «Східного Туркестану» обладнання та фінансові ресурси, а також навчили їхній персонал. Основні факти такі:

1) «Ісламський рух Східного Туркестану» є основною складовою терористичної мережі, очолюваної Усамою бен Ладеном. Хасан Махсум, ватажок ЕТІМ, переховується в Кабулі, Афганістан, і має афганський паспорт, виданий Талібаном. Усама бен Ладен вимагав, щоб ЕТІМ найближчим часом спричинили заворушення в трьох країнах Центральної Азії, а саме в Узбекистані, Таджикистані та Киргизстані, а потім організували проникнення в китайський Сінцзян. «Туркестанська армія» під керівництвом ЕТІМ бере участь у боях на стороні Талібану в Афганістані. Ця «армія» має спеціальний «китайський батальйон» із близько 320 терористів із Сінцзяну. Батальйон знаходиться під безпосереднім командуванням заступника Хасана Махсума Кабара.

2) озброєні елементи ЕТІМ пройшли підготовку в таборах підготовки терористів в афганських Кабулі, Мазарі-Шаріфі, Кундузі, Вардаку, Кандагарі, Харті, Шибаргані та інших місцях. Деякі з цих таборів знаходились під прямим контролем Усама бен Ладена і Талібану, а деякі є військовими базами

«Узбецького ісламського руху». Кажуть, що «центральноазіатська уйгурська Хезболла» має 1000 озброєних силовиків і має тренувальні бази в Афганістані. «Уйгурська національна армія» пройшла бойову підготовку в липні та серпні 1999 року на базах Талібану в Афганістані. Вони відпрацьовували використання звичайної зброї бойовими патронами та вивчали тактику талібської партизанської війни та терористичні навички, такі як вбивства, вибухи та застосування отрути.

3) На початку 1999 року Усама бін Ладен зустрівся з Хасаном Махсумом, ватажком ЕТІМ, і зобов'язався запропонувати йому фінансову допомогу. 3 жовтня 2000 року Усама бен Ладен і таліби надали ЕТІМ різними способами 300 000 доларів США і зобов'язалися покрити всі витрати на діяльність ЕТІМ за 2001 рік.

Китайський уряд намагався прирівняти боротьбу Америки проти Усами бен Ладена та Аль-Каїди до власної боротьби проти сепаратистів Сінцзяну. Адміністрація Буша не бажала прирівнювати боротьбу з «терористами з глобальним охопленням» до внутрішніх репресій проти сепаратистів у Китаї. Проте Китай активно лобював додавання сепаратистів до списку ООН пов'язаних з Аль-Каїдою організацій і домогся успіху, переконавши США та інші держави Центральної Азії. У 2002 році ЕТІМ було додано до списку ООН, а в 2004 році уряд Китаю подав Контертерористичному комітету ООН ще три організації як терористичні [39].

Але внутрішня антитерористична політика Китаю зрештою підіграла обурення проти релігійних репресій Комуністичної партії Китаю (КПК) серед уйгурів, що призвело до поширення терористичної загрози, набагато смертоноснішої та складнішої, ніж ті терористичні загрози, з якими китайському уряду довелося мати справу протягом попередніх десятиліть.⁴⁵

У вересні 2014 року міністр закордонних справ Китаю Ван І виступив з промовою в Раді Безпеки ООН, в якій виклав позицію Китаю у питанні боротьби з тероризмом.

Ван І в своїй промові відзначив, що світ переживає хвилю відродження тероризму, що представляє небезпечну загрозу безпеці міжнародної спільноти. У відповідь на повернення тероризму Китай запропонував, щоб держави-члени ООН приділяли увагу існуючому механізму боротьби з тероризмом, який довів свою ефективність, і боролись з тероризмом відповідно до міжнародних законів і норм. По-перше, боротьба з тероризмом повинна вестися міжнародною спільнотою в рамках координації. ООН і Рада Безпеки ООН повинні відігравати провідну роль у глобальній війні з тероризмом, яка є єдиним способом для різних сторін зберегти єдність, досягти ефективної координації та вживати узгоджені заходи.

По-друге, держави-члени ООН повинні приділяти увагу багатобічному підходу у боротьбі з тероризмом. Глобальна війна з тероризмом повинна вестися за допомогою комплексного підходу, який включає в себе заходи, прийняті в сферах політики, безпеки, фінансів та розвідки, а також в ідеологічній сфері, з метою ліквідації як симптомів, так і причин тероризму, зокрема, усунення його кореневих причин і джерела виникнення. Будь-яка військова операція у боротьбі з тероризмом повинна відповідати Статуту ООН і відповідним резолюціям РБ ООН.

По-третє, міжнародна спільнота повинна приділяти увагу згуртуванню і обміну інформацією про терористичну діяльність. Необхідно повністю використовувати переваги ООН та відповідних органів у таких питаннях, як створення антитерористичних баз даних і платформ обміну інформацією, щоб зміцнити обмін розвідувальними ресурсами та аналіз розвідувальної інформації.

По-четверте, країни повинні перекрити канали накопичення фінансових ресурсів для тероризму. Усі країни, зокрема держави, що межують з неперервними конфліктами, повинні взяти на себе міжнародні зобов'язання щодо ефективного управління на кордонах. Міжнародній спільноті слід розширити співпрацю в сфері фінансового контролю та боротьби з незаконним відмиванням грошей. [8].

У жовтні 2015 року Інформаційний офіс Державної ради КНР опублікував білу книгу про Сінцзян, у якій описано політику Пекіна, спрямовану на зміцнення етнічної єдності та сприяння більш справедливому економічному зростанню. Він також назвав антитерористичну кампанію попередженням атак багатьох терористичних груп.

Крім того, у грудні 2015 року Китай прийняв закон про боротьбу з тероризмом, прийнятий Постійним комітетом Всекитайських зборів народних представників, який частково кодифікував найдетальніше визначення тероризму в Китаї та криміналізував терористичну «поведінку» та

«пропаганду». 46 Закон розширив китайське визначення тероризму за межі міжнародно-прийнятих визначень, а також активізував масштаби своїх заходів боротьби з тероризмом. Цікаво, але не дивно, що Сінцзян-Уйгурський автономний район у липні 2016 року став єдиним урядом провінційного рівня, який прийняв конкретні заходи щодо виконання закону про боротьбу з тероризмом.

Однак, варто наголосити, що в липні 2016 року Сінцзянська уйгурська автономна область (СУАО) стала єдиною провінційною владою, яка прийняла конкретні заходи для впровадження закону про боротьбу з тероризмом.

У зв'язку з зростанням терористичної загрози Китай виступає за координацію міжнародної спільноти у протидії тероризму, дотримання багатостороннього підходу та спільного стандарту у боротьбі з тероризмом.

Китай закликає держави-члени ООН дотримуватися існуючого механізму боротьби з тероризмом, який вже продемонстрував свою ефективність, і боротьбу з тероризмом відповідно до міжнародних норм права.

По-перше, згідно з цими законами та нормами, протидія тероризму повинна здійснюватися міжнародною спільнотою у рамках спільної координації зусиль. ООН та Рада Безпеки ООН повинні грати провідну роль у глобальній боротьбі з тероризмом, що є єдиним способом для різних сторін зберегти єдність, досягти ефективної координації та приймати узгоджені заходи.

По-друге, держави-члени ООН повинні приділяти увагу багатосторонньому підходу в боротьбі з тероризмом. Глобальна боротьба з тероризмом повинна здійснюватися за допомогою комплексного підходу, який включає в себе заходи, прийняті в політичній, безпековій, фінансовій і розвідувальній сферах, а також в ідеологічній площині, з метою ліквідації як симптомів, так і причин тероризму, зокрема, усунення його кореневих причин і джерела виникнення. Будь-яка військова операція з протидії тероризму повинна відповідати Статуту ООН та відповідним резолюціям Ради Безпеки ООН.

По-третє, міжнародна спільнота повинна приділяти увагу узгодженому стандарту в глобальній боротьбі з тероризмом. Необхідно рішуче боротися з будь-яким актом тероризму, незалежно від того, у якій формі, коли і де він відбувається і проти кого чи чого він спрямований. Немає подвійних стандартів, які можуть бути прийняті. Неможливо ідентифікувати тероризм як етнічний чи релігійний [38].

На 18 березня 2019 року Державна рада Китаю оприлюднила «Білу книгу», яка присвячена протидії терористичним і екстремістським проявам у Сінцзян-Уйгурському автономному районі (СУАР) та забезпеченню прав місцевого цивільного населення.

Документ «Боротьба з тероризмом і екстремізмом та захист прав людини в Сінцзяні» (新疆的反恐、去极端化斗争与人权保障) викликає увагу через зростаючий інтерес західних ЗМІ до ситуації в цьому мусульманському населеному районі [38].

Протягом останніх років СУАР став одним із основних «проблемних» регіонів для китайського керівництва через посилення там сепаратистських виступів, що загрожують територіальній цілісності КНР. З цієї причини влада Китаю відносить «уйгурське питання» до найбільш чутливих і з певною обережністю сприймає зростання уваги західних країн до проблем внутрішньополітичного розвитку держави. Крім того, нещодавно США звинуватили Китай у незаконних діях стосовно уйгурського населення, і

сьогодні Вашингтон розглядає можливість введення адресних санкцій щодо осіб, підозрюваних у порушеннях прав людини в Сінцзяні.

Отже, політика Китаю у протидії тероризму базується на кількох концептуальних засадах, спрямованих на забезпечення національної безпеки та стабільності в регіоні. Китай підкреслює свою незалежність у визначенні і боротьбі з терористичними загрозами в межах свого територіального суверенітету. Він виступає проти будь-яких форм тероризму, які можуть впливати на його територію або національну безпеку.

2.2. Співробітництво Китаю у боротьбі з тероризмом: глобальний та регіональний вимір

Сприяючи глобальному міжнародному антитерористичному співробітництву, КНР бере активну участь у розробці та здійсненні стратегії Організації Об'єднаних Націй щодо проблеми тероризму, його поширення, вивчення та механізму його раннього попередження. Китай ефективно сприяє створенню механізмів швидкого сповіщення та реагування на конфлікти та надзвичайні ситуації в країнах Південної та Західної Азії, Північної Африки та інших територіях, схильних до терористичного впливу.

КНР активно веде роботу у трьох Комітетах Ради Безпеки ООН - Контртерористичний Комітет (КТК); Комітет «1267»; Комітет «1540», а також у трьох комітетах зв'язку, які повідомляють РБ ООН про свою антитерористичну діяльність.

Загалом, КНР підписала та ратифікувала 12 із 13 антитерористичних Конвенцій ООН. Крім того, Китай бере участь у сприянні міжнародному контролю над озброєнням, яке може потрапити до рук терористів, та його нерозповсюдженню.

Китай строго виконує різноманітні резолюції ООН проти тероризму і глибоко залучений до міжнародної співпраці у сфері боротьби з тероризмом

на засадах взаємного поваги, рівності і взаємовигідності. Китай створив двосторонні та багатосторонні механізми консультацій з понад 20 країнами та регіональними організаціями з питань боротьби з тероризмом. Активно беруть участь у міжнародній співпраці у рамках ООН, БРИКС, G20, Форуму регіональної асоціації країн Південно-Східної Азії та Глобального форуму з питань боротьби з тероризмом та інших ініціативах. Через механізми, такі як Фонд миру та розвитку Китай-ООН, Китай надає підтримку в межах своїх можливостей зміцненню здатностей інших держав у сфері боротьби з тероризмом [53].

Також варто відзначити і активну регіональну співпрацю КНР щодо боротьби із тероризмом. Так, регіональні форуми, де китайські офіційні особи підписали заяви з компонентами боротьби з тероризмом, представлені Регіональним форумом Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), АСЕАН плюс 3, Азійсько-Тихоокеанським економічним співробітництвом (АТЕС) і Організацією шанхайського співробітництва (ШОС).

Китай посилив свій вплив у міжнародній антитерористичній співпраці через центральноазіатську групу. Після розпаду Радянського Союзу в 1991 році Китай у квітні 1996 року виступив спонсором зустрічі «Шанхайської п'ятірки» в Шанхаї з Росією, Казахстаном, Киргизстаном і Таджикистаном для підписання угоди про військові заходи зміцнення довіри. До 1998 року на зустрічі в Алмати, Казахстан, країни додали заборону на використання своєї території для діяльності, яка підриває суверенітет, безпеку та соціальний порядок іншої країни. До 2000 року, коли генерал НВАК Чі Хаотян, віце-голова Центральної військової комісії, взяв участь у першій зустрічі міністрів оборони, а правитель КНР Цзян Цземінь взяв участь у саміті в Душанбе, Таджикистан, Китай змінив підхід п'яти країн до боротьби з тероризмом, щоб націлити на те, що вони поєднані як загроза «трьох сил зла» релігійного екстремізму, національного сепаратизму та міжнародного тероризму. У Шанхаї в червні 2001 року група додала Узбекистан і стала Шанхайською організацією співробітництва (ШОС).

Після терактів 11 вересня 2001 р. вплив Китаю в ШОС розширився разом із посиленням міжнародної уваги до тероризму. Китай надав військову допомогу країнам Центральної Азії. КНР також реалізувала боротьбу зі своїми військовими, шукаючи уроків для модернізації.

У Шанхайській конвенції «Про боротьбу з тероризмом та екстремізмом» 2001 року, підписаній керівниками КНР, РФ, Казахстану, Таджикистану та Киргизстану, визначено та обгрунтовано терміни «тероризм, сепаратизм і екстремізм» як «три зла», з якими не буде миру та стабільності в азіатському регіоні [53].

Крім того, країни-учасниці ШОС підписали угоду про Регіональну антитерористичну структуру та заснували у місті Бішкек Центр боротьби з тероризмом для збору та аналізу інформації, міжнародного обміну розвідданими.

З 2002 року НВАК проводить спільні військові навчання в Сінцзяні з країнами Центральної Азії та Росією під прикриттям боротьби з терористами. У січні 2005 року глави держав ШОС з ініціативи Пекіна підписали «Концепцію співробітництва держав-членів Шанхайської організації у боротьбі з тероризмом та сепаратизмом», де визначили основну мету, напрями співпраці та механізми здійснення спільної боротьби із тероризмом.

Варто відзначити, що саміти ШОС у 2005 та 2006 роках викликали занепокоєння США, незважаючи на те, що ШОС називає себе антитерористичною групою. Окрім Монголії, країни Індії, Пакистану та Ірану були запрошені в якості спостерігачів у 2005 році.

Саміт ШОС прийняв декларацію 5 липня 2005 року, яка закликала встановити «крайній термін» для «тимчасового» використання об'єктів антитерористичної коаліції і військової присутності в країнах ШОС, оскільки в Афганістані завершилися основні військові операції проти терористів, стверджували вони. Збройні сили США були розгорнуті на базах в Узбекистані до 2005 року та мали авіабазу в Киргизстані, викликаючи підозри

Китаю щодо розгортання американських військ у Центральній Азії та передбачуваної американської кампанії оточення.

Керівник КНР Ху Цзіньтао також стверджував, що країни Центральної Азії можуть самостійно вирішувати свої внутрішні та регіональні справи. Генерал Річард Майерс, голова Об'єднаного комітету начальників штабів, відповів 14 липня 2005 року, що Китай і Росія «намагаються залякувати» країни Центральної Азії. Тижнем пізніше офіційна китайська газета People's Daily звинуватила генерала Майерса в прояві «зарозумілості» та намірах США «постійно втручатися» та бути «стратегічно домінуючим» у Центральній Азії.

15 червня 2006 року держави-члени ШОС у Шанхайському центрі міжнародних конференцій підписали «Декларацію п'ятиріччя Шанхайської організації співробітництва» та дев'яти документів, що закріплюють різні сфери співробітництва. У сфері боротьби проти «трьох зол» було підписано такі документи: «Рішення Ради глав держав-членів ШОС про затвердження Програми співробітництва держав-членів ШОС у боротьбі з тероризмом, сепаратизмом екстремізмом на 2007–2009 роки»; «Угода про порядок організації та проведення спільних антитерористичних заходів на територіях держав-членів ШОС» та «Угода між державами-членами ШОС про співробітництво в галузі виявлення та перекриття каналів проникнення на території держав-членів ШОС осіб, причетних до терористичної, сепаратистської та екстремістської діяльності» [61].

15 червня 2006 року КНР провела в Шанхаї саміт членів ШОС, на якому Іран був присутній як спостерігач у нібито антитерористичній групі. Державний департамент США розкритикував включення Ірану, держави-спонсора тероризму, як «всупереч» міжнародній боротьбі з тероризмом. Напередодні саміту ШОС у Бішкеку в серпні 2007 р. офіційна газета КНР опублікувала статтю із закликом вивести військових США з бази в Киргизстані. Також віце-спікер парламенту Киргизії заявив, що очікує тиску

з боку Росії та Китаю на його уряд щодо використання авіабази Манас військовими США.

З 2007 по 2009 р. на основі резолюції з ШОС було розроблено комплексну програму антитерористичного співробітництва країн-учасниць цієї організації. Удосконалюючи управління антитерористичними процесами, Китай, Росія та країни Центральної Азії заснували керівні посади ШОС: Секретаря Конференції з питань безпеки, Генерального прокурора, Президента Верховного Суду, Міністра оборони та Міністра громадської безпеки.

У серпні 2007 року НВАК і російські війська провели спільні антитерористичні навчання під назвою «Мирна місія 2007» за підтримки ШОС у Челябінську на Уральських горах Росії та в Урумчі в Сінцзяні. Навчання були спрямовані проти того, що Китай назвав «трьома силами зла». У 2008 році Іран подав заявку на вступ до ШОС.

Військові США та НАТО були стурбовані альтернативними маршрутами матеріально-технічного постачання для підтримки війни в Афганістані, враховуючи зростання нестабільності в Пакистані, на півдні Афганістану. Також питання про можливу співпрацю з боку Китаю виникло

після того, як у лютому 2009 року Киргизстан повідомив США про заплановане закриття авіабази Манас [61].

Важливу роль розвитку антитерористичної діяльності відіграє платформа «Регіонального агентства боротьби з тероризмом» ШОС. Вона допомагає сторонам у зміцненні розвідувальної інформації у боротьбі з іноземними «джикадистськими» елементами, відстежуванні засобів терористичних організацій, боротьбі з підбурюванням в Інтернеті та контрабандою зброї. Обмін інформацією та координація операцій цією агенцією блокують величезну «чорну діру» дезінформації. Платформа координує роботу інформаційних центрів боротьби з тероризмом, надає інформаційні системи та аналітичні інструменти для аналізу, проводить професійний аналіз антитерористичних розслідувань тощо.

Крім рамок ШОС, антитерористичне співробітництво з країнами Центральної Азії розвивається і на двосторонній основі. Азіатський діалог про співпрацю (ACD) був урочисто відкритий у червні 2002 року в Ча-Амі, Таїланд. Надалі ця ідея отримала широку підтримку головних держав, урядів і зовнішньополітичних відомств азіатських держав. У склад Діалогу співробітництва в Азії входять 33 країни, в тому числі Афганістан, Казахстан (2003 р.), Киргизія, Китай, Пакистан, Російська Федерація, Таджикистан, Узбекистан та інші.

Військові навчання КНР і Росії «Мирна місія 2009» в рамках співробітництва по ШОС у липні 2009 року розпочалися відразу після заворушень у Сінцзяні, в яких брали участь передусім воєнізоване ПАП, а також НОАК, включаючи її об'єкти для затримання людей після придушення акції в Урумчі, в'язниці, як обговорювалося вище [15].

Під час об'єднаних навчань начальник Генерального штабу НВАК Чень Бінде сказав в інтерв'ю телевізійній програмі, яка підтримує КНР у Гонконгу, що НВАК має відповідний потенціал і розгляне можливість розміщення військ під керівництвом ООН у країнах Центральної Азії, щоб боротися з «східнотуркестанськими елементами» за межами Китаю. Також газета міністерства оборони Росії повідомила, що в навчаннях у Шеньянському військовому районі НВАК брали участь сили з Китаю та Росії під керівництвом ООН, які розгортаються в третій країні в "антитерористичній" операції для боротьби з "сепаратистськими" силами. Крім того, офіційна і популярна газета в Китаї опублікувала статтю 14 грудня 2009 року, закликаючи Китай «контролювати» афганський Ваханський коридор.

Китайська Народна Республіка також приймає участь у нарадах із взаємодії по заходам довіри в Азії – міжнародних форумах, об'єднуючих держави азіатського континенту, які ставлять перед собою задачу укріплення відносин і співпраці азіатських держав з метою забезпечення стабільності і безпеки в регіоні. Ідея про скликання Нарад вперше була представлена президентом Казахстану Нурсултаном Назарбаєвим на 47-й сесії Генеральної

Асамблеї ООН в жовтні 1992 р. Перший саміт СВМДА був проведений у 2002 році.

У питаннях протидії тероризму Китай успішно співпрацює в Регіональному форумі АСЕАН. У 2002 році китайська делегація взяла участь у Першій антитерористичній конференції, яка відбулася у Бангкоку. У серпні 2005 року в Пекіні був проведений семінар АСЕАН, на якому 13 країн підписали Пекінську декларацію «Про зміцнення співпраці поліції Китаю, Південної Кореї та Японії з АСЕАН». На основі цього семінару був створений міжнародний механізм співпраці поліції у боротьбі з тероризмом.

У 2016 році в місті Урумчі в Синьцзян-Уйгурському автономному районі Китайської Народної Республіки представники оборонних відомств чотирьох країн (Китаю, Афганістану, Пакистану і Таджикистану) прийняли рішення про створення координаційного механізму. Це був перший багатосторонній механізм співпраці в галузі безпеки між Китаєм та його сусідніми країнами. Це сталося після "квартетного механізму для Афганістану", до якого приєднався Китай, з метою поліпшення ситуації в галузі безпеки в Афганістані. За словами експертів, Китай виразив занепокоєння тим, що нестабільна ситуація в Афганістані може сприяти

терористам в Синьцзян-Уйгурському автономному районі [67].

Головним напрямом діяльності квартетного механізму є координація і співпраця в рамках боротьби з тероризмом і екстремізмом як основними регіональними загрозами. Кожна сторона в рамках цього квартету зобов'язується використовувати всі свої можливості для забезпечення миру та стабільності в регіоні, насамперед у державах-учасниках угоди. Учасники чотиристоронньої групи передбачають обмін інформацією щодо оцінки ситуації, збільшення потенціалу боротьби з тероризмом, проведення перевірок, обмін розвідданими, спільне проведення антитерористичних навчань та освітніх семінарів, підготовку персоналу, ухвалення колективних рішень з питань контртерористичної стратегії і практики, з можливістю консультацій з кожної з чотирьох сторін. Рішення у цій групі приймаються на

основі консенсусу всіх учасників. Учасники квартету підкреслюють необхідність дотримання принципів «Уставу ООН» і принципів забезпечення міжнародного миру і безпеки, гарантування незалежності і рівності, взаємного поваги національного суверенітету країн та територіальної цілісності, а також відмови від агресії і втручання внутрішніх справ інших країн. Сторони також наголосили, що створення "механізму чотирьох країн" не спрямоване ні проти якої іншої країни, ні проти міжнародної організації [65].

Китай є членом FATF, APG та Євразійської групи з боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму (EAG). КНР також є членом CIFTG Коаліції за перемогу над ІДІЛ.

У квітні 2019 року FATF опублікувала Звіт про взаємну оцінку, в якому розглянуто дотримання КНР стандартів FATF та ефективність системи ПІВК/ФТ КНР. Звіт продемонстрував глибоке загальне розуміння ризиків фінансування тероризму в Китаї, але зазначив недоліки, пов'язані з впровадженням цільових фінансових санкцій і розумінням ризиків фінансування тероризму серед фінансових і нефінансових установ, підприємств і професій. Бразилія, Росія, Індія, Китай і Південна Африка (БРІКС) регулярно співпрацюють у темі фінансування тероризму.

Отже, КНР є постійним членом Комітету з протидії тероризму Організації Об'єднаних Націй і підписала, ратифікувала чи приєдналася до багатьох протоколів і міжнародних конвенцій щодо тероризму. Регіональні форуми, де китайські посадовці підписували заяви з компонентами щодо боротьби з тероризмом, включають Форум асоціації країн Південно-Східної Азії (АСЕАН), АСЕАН плюс 3, Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС) і Організацію співробітництва Шанхайської ініціативи (ОСІ).

2.3. Відносини Китаю та США щодо боротьби з тероризмом

Події, що відбулися після 11 вересня 2001 року, не лише змінили перспективи міжнародної політики загалом, але й спричинили значущі зміни у відносинах між Китаєм та США.

Атаки башт-близнюків в США призвели до глобальної війни Сполучених Штатів проти тероризму, яка включала в себе військові втручання в Афганістані та Іраку. Сполучені Штати намагалися створити коаліцію країн, щоб підтримати свої зусилля у війні проти тероризму, і Китай був важливим гравцем у цій коаліції. Вплив 11 вересня на відносини між США та Китаєм був складний та багатогранний.

11 вересня можна вважати критичною крапкою, оскільки вона мала глибокий вплив на глобальну політику та визначила зовнішню політику багатьох країн. Вважається, що найкращою теорією, яка може пояснити зміну сприйняття США Китаю, є конструктивістська теорія. Згідно з конструктивістською теорією, відносини між країнами формуються комбінацією матеріальних факторів та ідей, таких як спільні цінності та спільні інтереси. Безпекова та військова співпраця між Сполученими Штатами та Китаєм зросла, оскільки обидві країни сприймали загрозу тероризму як спільну проблему.

Китай проголосував за резолюції проти тероризму в Раді Безпеки ООН та сприяв співпраці Пакистану з Сполученими Штатами. Китай підтримував зусилля Сполучених Штатів створити міжнародну коаліцію проти тероризму [55, с. 164]. Президент Буш, який взяв участь у саміті АТЕС, що відбувся у Шанхаї у жовтні 2001 року, здійснив свій перший закордонний візит до Китаю після атак 11 вересня [54, с. 81]. Шанхайський саміт відіграв важливу роль у збільшенні міжнародної підтримки Сполученими Штатами. Це також було першим конкретним показником змін у двосторонніх відносинах.

Спільні зусилля Китаю урешті-решт привернули позитивну відповідь від адміністрації Буша. Президент Буш висловив подяку Китаю за швидку реакцію та підтримку Сполучених Штатів. Він наголосив, що відносини між США та Китаєм є надзвичайно важливими. Він також заявив, що Китай -

чужою країною і не є ворогом. Він бачив Китай як друга, і його адміністрація присвячувала себе сприянню відкритим, співпрацюючим та конструктивним відносинам з Китаєм [41, с. 51-52].

Після атак обидві країни зобов'язалися обмінюватися розвідувальною інформацією. Хоча Китай прийняв ініціативи щодо запобігання фінансуванню тих, хто здійснює діяльність, що розглядається як тероризм, Сполучені Штати почали розглядати Східнотуркестанський ісламський рух як терористичну організацію [54, с. 92].

6 грудня 2001 року Френсіс Тейлор, координатор Державного департаменту з питань боротьби з тероризмом, завершив переговори в Пекіні, які відповідали зустрічі 25 вересня у Вашингтоні, округ Колумбія. Він оголосив, що КНР погодилася «позитивно розглянути» довгоочікуваний запит США до ФБР щодо створення офісу аташе з правових питань у посольстві США, що консультації щодо боротьби з тероризмом відбуватимуться кожні півроку, і що обидві сторони підтримують ідею створити робочу групу з боротьби з фінансовим тероризмом. Він повідомив, що співпраця Пекіна передбачала координацію в ООН, обмін розвідданими, взаємодію з правоохоронними органами та моніторинг фінансових мереж.

КНР затвердила офіс ФБР у лютому 2002 року, а наприкінці травня 2002 року в Міністерстві фінансів відбулася перша піврічна нарада з питань фінансування тероризму. Аташе ФБР прибув до посольства США в Пекіні у вересні 2002 року. У листопаді 2005 року генеральний прокурор США Альберто Гонсалес зустрівся з міністром громадської безпеки КНР Чжоу Юнканом у Пекіні. Під час візиту до Пекіна в червні 2007 року помічник директора ФБР з міжнародних операцій Томас Фуентес сказав, що йому потрібна «додаткова інформація» від КНР щодо тероризму.

У грудні 2002 року помічник держсекретаря Джеймс Келлі підтвердив і захистив обмін розвідданими з КНР, сказавши, що «ми ділимося інформацією [про боротьбу з тероризмом] у безпрецедентному обсязі, але робимо судження незалежно».

У липні 2009 року президент Обама закликав до «продовження» обміну розвідувальними даними, щоб перервати терористичні змови та ліквідувати терористичні мережі, але він також закликав КНР поважати та захищати етнічні та релігійні меншини в країні. Як повідомляється, з 31 серпня по 3 вересня 2009 року директор Другого департаменту (з розвідки) Управління генерального штабу НВАК генерал-майор Ян Хуей відвідав Вашингтон і зустрівся з директором Розвідувального управління Міністерства оборони США (DIA) генерал-лейтенантом Рональд Берджесс. Ян поскаржився на витоки, які призвели до повідомлень у пресі про інцидент у 2006 році, коли підводний човен PLAN уважно стежив за авіаносцем USS Kitty Hawk, і про ймовірні терористичні зв'язки мусульманських уйгурів на північному заході Китаю [53].

Найважливіший вплив атак 11 вересня на політику безпеки Китаю полягав у тому, що глобальний фокус на тероризмі дав Китаю можливість виправдати свою політику щодо уйгурів у Сінцзяні. Акцент Сполучених Штатів на війні проти тероризму на глобальному рівні створив чудову можливість для Китаю представити уйгурське питання як терористичну загрозу. У відповідь на підтримку Китаю у війні проти тероризму, Сполучені Штати включили уйгурські організації, такі як Східнотуркестанський ісламський рух, до списку терористичних організацій [59, с. 26].

Без 11 вересня Китаю було б набагато важче представити уйгурське питання як питання тероризму. Війна Сполучених Штатів проти тероризму запобігла зіткненню КНР із міжнародною тиском на свою політику щодо уйгурів. Китай отримав можливість спростувати критику зі свого боку на міжнародній арені в ім'я боротьби з тероризмом. Війна Сполучених Штатів проти тероризму надала Китаю структуру, в межах якої він міг легітимізувати свою репресивну політику [36, с. 174].

Китайська влада намагалася зрівняти боротьбу США проти Усами бін Ладена та Аль-Каїди з власною боротьбою проти сепаратистів у Сінцзяні. Адміністрація Буша була неохочою зрівнювати боротьбу проти «терористів з

глобальним впливом» зі зіткненнями на внутрішньому рівні проти сепаратистів в Китаї. Однак Китай активно лобіював включення сепаратистів до списку організацій, пов'язаних з Аль-Каїдою в Організації Об'єднаних Націй і зміг переконати США та інші центральноазійські країни. У 2002 році ЕТІМ було включено до списку ООН, а у 2004 році китайська влада повідомила Комітет з протидії тероризму ООН про три додаткові організації як терористичні.

Невдовзі після того, як наприкінці 2001 року військові США розпочали війну проти Аль-Каїди в Афганістані, принаймні 18 уйгурів виїхали з Афганістану до Пакистану, де пакистанці нібито прийняли їх, але потім заманили в мечеть, щоб передати американським військовим. У 2002 році Сполучені Штати затримали уйгурів у військовій в'язниці Гуантанамо на Кубі. КНР визнала їх своїми громадянами для судового розгляду як «підозрюваних терористів» і допитувала їх у в'язниці.

У травні 2004 року Amnesty International оприлюднила «достовірні твердження» про те, що Сполучені Штати у вересні 2002 року дозволили представникам КНР отримати доступ до Гуантанамо для допиту уйгурських ув'язнених, а також що вони також залякували і погрожували уйгурам. Amnesty стверджувала, що уйгури були піддані стресу та примусу, таким як маніпуляції навколишнім середовищем, примусове сидіння протягом багатьох годин і позбавлення сну, деякі з них за вказівкою офіційної делегації КНР. Міністерство оборони США публічно не коментувало і не спростовувало цю інформацію. За словами уйгурів, Сполучені Штати передали офіційним особам КНР особисті файли на них та їхні родини [53].

Потім, у липні 2004 року, Amnesty International закликала Сполучені Штати не передавати 22 затриманих уйгурів до Китаю, де вони зіткнуться з тортурами та стратою під час китайської кампанії репресій проти уйгурського народу в ім'я «борьби з тероризмом». Інші варіанти включали відправлення їх до третьої країни та переселення в Сполучені Штати. Навіть стверджуючи, що Сполучені Штати мали підстави тримати уйгурів у Гуантанамо, виконавча

влада все ж стверджувала, що вони повинні бути звільнені, Міністерство оборони США та Держдепартамент шукали третю країну, щоб прийняти їх, а не відправляти до Китаю.

20 квітня 2006 року Міністерство оборони США оприлюднило список із 558 осіб, утримуваних у Гуантанамо, у відповідь на позов щодо Закону про свободу інформації, поданий Associated Press [16]. Список підтвердив наявність 22 уйгурів з громадянством КНР. 5 травня 2006 року Пентагон оголосив про передачу з в'язниці Гуантанамо до Албанії п'ятеро уйгурів, яких було визначено як «більше не ворожих комбатантів» під час перевірок у 2004-2005 роках. Тоді КНР вимагала від Албанії видати Китаю цих уйгурів як «терористів», але отримала відмову.

Навіть без ув'язнення чи розгляду уйгурів у Гуантанамо, Міністерство закордонних справ КНР на прес-конференції 2 червня 2009 року назвало їх «ісламським рухом Східного Туркестану» (або ETIM) «підозрюваними в тероризмі» та висловило неприйняття будь-якою країною тримання уйгурів у себе. Потім, 10 червня, Палау (яка має дипломатичні відносини з Тайванем, а не з КНР, і тісні зв'язки зі Сполученими Штатами згідно з Договором про вільну асоціацію) оголосила про свою готовність прийняти решту 17 уйгурів, які утримуються в Гуантанамо. Потім раптово наступного дня Бермудські острови прийняли чотирьох із них. Пізніше, у червні 2009 року, офіційні особи Палау опитали деяких із 13 уйгурів, залишених у Гуантанамо, які стурбовані здатністю Палау захистити їх від Китаю.

1 листопада 2009 року Міністерство оборони перекинуло шістьох уйгурів до Палау. Потім, 3 лютого 2010 року, Швейцарія оголосила, що з гуманітарних міркувань прийме двох уйгурів, які перебували в особливому випадку (Аркіна Махмуда, у якого розвинулися проблеми з психічним здоров'ям, і його брата та іншого ув'язненого Бахтіяра Махнута), залишивши п'ятеро під вартою. П'ятеро уйгурів, які залишилися в Гуантанамо, були взяті під варту в Пакистані після того, як вони втекли від вибухів в Афганістані наприкінці 2001 року.

30 вересня 2008 року, Міністерство юстиції визначило в заяві до Окружного суду США округу Колумбія, що всі 17 затриманих уйгурів, які залишилися, «більше не є ворожими комбатантами». Міністерство юстиції повідомило, що статус решти 12 затриманих уйгурів буде «віднесено до тієї ж категорії», що й п'ятьох первісних заявників, включаючи Пархата, який оскаржив їхній статус «ворожих комбатантів». У відповідь на це 1 жовтня адвокати уйгурів подали до окружного суду меморандум, стверджуючи, що поступка припиняє будь-які питання щодо «статусу учасника бойових дій» кожного уйгура (на відміну від використання Департаментом юстиції терміну «більше не ворожі учасники бойових дій») [61].

На слуханні 7 жовтня, суддя Рікардо Урбіна наказав звільнити уйгурів до Сполучених Штатів, заявивши, що «оскільки Конституція забороняє безстрокове затримання без будь-якої причини, подальше утримання під вартою уряду петиціонерів є незаконним». Адвокати уйгурів домогалися їх звільнення, зокрема завдяки допомозі в переселенні, запропонованій уйгурською громадою у Вашингтоні, округ Колумбія, і християнською, мусульманською та єврейською релігійною громадою в Таллахассі, Флорида. Один із їхніх адвокатів сказав, що їх не слід затримувати «лише тому, що це політично доцільно», тоді як Білий дім Буша виступав проти створення «прецеденту» для інших затриманих, підозрюваних у плануванні терактів 11 вересня. У день винесення наказу про звільнення КНР назвала затриманих підозрюваними «терористами» та вимагала передати їх Пекіну.

Наступного дня, 8 жовтня, Апеляційний суд округу Колумбія тимчасово заблокував наказ про звільнення уйгурів на прохання Міністерства юстиції, яке стверджувало, що вони пройшли «військову підготовку». Однак це твердження про небезпеку підірвало зусилля Державного департаменту знайти країну, яка б визнала уйгурів небезпечними, і посол з особливих доручень Клінт Вільямсон був змушений скасувати неминучу дипломатичну поїздку. 20 жовтня апеляційний суд задовольнив клопотання Міністерства юстиції США про призупинення виконання наказу про звільнення уйгурів

рішенням 2-1. У своїй незгоді суддя Джудіт Роджерс написала, що «той факт, що заявники пройшли навчання володінню вогнепальною зброєю, не може сам по собі свідчити про те, що вони небезпечні, якщо тільки мільйони громадян Сполучених Штатів, які пройшли навчання володінню вогнепальною зброєю, також не вважаються небезпечними».

Тим часом, згідно з перевіркою їхніх заяв у в'язниці, уйгури висловили підтримку Сполучених Штатів як свого союзника, але також обурилися своїм тривалим ув'язненням. Після зміни їхнього статусу на початку жовтня 2008 року влада Гуантанамо перемістила 17 уйгурів до табору Ігуана з низьким

рівнем безпеки. У своїй заяві до Апеляційного суду від 24 жовтня 2008 року Департамент юстиції повідомив, що уйгури були розміщені у «відносно необмежених умовах» у спеціальних комунальних будинках з доступом до всіх зон табору, включаючи відкриті місця для відпочинку та пікніків. Вони

спали в двоярусному будиночку з кондиціонером і мали доступ до телевізора, відеомагнітофона та DVD-плеєрів, спеціального харчування, душу та матеріалів для читання. Наприкінці березня 2009 року уйгури були серед 20 затриманих (з 240) у таборі «Ігуана» під час візиту міжвідомчої групи, до складу якої входили юристи з департаментів юстиції, державного управління

та внутрішньої безпеки [61].

Олімпійські ігри проходили в Пекіні 8-24 серпня 2008 року, без нападів на них. Перед цією подією Конгрес висловлював занепокоєння щодо того, чи суворі заходи безпеки Китаю на Олімпійських іграх призведуть до внутрішніх репресій (зокрема дисидентів з правами людини, уйгурів, тибетців) чи завдадуть шкоди безпеці американських громадян (включно з тими, кого Китай атакує за висловлення занепокоєння щодо Тибету), Дарфур, Фалуньгуї, Тайвань, Бірма, північнокорейські біженці, Сінцзян тощо). Американські офіційні особи та приватні фірми (навіть великі спонсори Олімпійських ігор)

зіткнулися з труднощами в отриманні планів КНР щодо безпеки Олімпійських ігор. Один із політичних наслідків стосується того, підтримувати чи протистояти проведенню майбутніх міжнародних заходів у Китаї.

У 2007 році уряд КНР, як повідомляється, активізував збір розвідувальних даних щодо іноземців, яких він підозрював у протесті проти його політики в ряді сфер, у тому числі проти різних неурядових організацій (НУО). Питання стосувалися ролі США, зокрема того, як Державний департамент повинен попереджати та захищати громадян США, які подорожують до Пекіна.

30 квітня 2008 року Державний департамент оприлюднив загальне «попередження для подорожей», щоб повідомити громадянам США, що «будь-які масштабні публічні події, такі як майбутні Олімпійські ігри, можуть стати привабливою мішенню для терористів. Існує підвищений ризик того, що екстремістські групи найближчим часом здійлять терористичні акти на території Китаю». Однак, хоча розвідка США була стурбована компрометацією КНР електронного обладнання, як-от комп'ютерів і мобільних телефонів, яке американці принесуть на Ігри (або в інший час), Державний департамент і Департамент торгівлі, як повідомляється, відмовилися видати серйозне попередження [45].

Інше питання стосувалося позиції США щодо обмеження безпеки з боку КНР із посиленням репресій до та під час великих подій. Деякі були стурбовані присутністю президента Буша на Олімпійських іграх, враховуючи послання, яке воно надіслало, і будь-який привід для заяви Китаю про необхідність посилити внутрішню безпеку присутності Буша. Американські політики знали про те, як КНР збирала дисидентів, мирних протестувальників та інших «небажаних» напередодні та під час великих міжнародних подій, включаючи президентські саміти. Коли президент Буш відвідав Пекін 20 листопада 2005 року, державний секретар Коидоліза Райс, яка його супроводжувала, визнала повідомлення про репресії сил безпеки КНР проти релігійних діячів (з домашніми арештами та затриманнями) за кілька днів до візиту Буша. Райс сказала, що американська сторона "голосно" висловить ці занепокоєння уряду КНР [9].

28 лютого 2008 року президент Буш сказав, що він підніме занепокоєння щодо прав людини та релігійної свободи в Китаї з його правителем Ху Цзіньтао і в той же час «насолюдуватиметься нудовою спортивною подією» як «спортивний уболівальник» [10].

Оскільки підготовка до літніх Олімпійських ігор у Пекіні посилювалася, інше питання стосувалося того, якою мірою Сполучені Штати, включаючи військових, повинні співпрацювати з НОАК або воєнізованими формуваннями ПАП, враховуючи стурбованість внутрішніми репресіями Китаю навколо міжнародних подій. У березні 2007 року міністр громадської безпеки КНР закликав «нанести сильний удар» по «ворожим силам» «етнічного сепаратизму, релігійного екстремізму та насильницького тероризму» та «злим культам», таким як Фалуньгун, щоб мати «стабільність» під час Олімпійських ігор [61].

Прецедент був створений у 2004 році, коли різні департаменти США, включаючи Міністерство оборони, надали допомогу з безпеки під час Олімпійських ігор в Афінах, Греція, у 2004 році [81]. 22 червня 2006 року на слуханнях Комітету Палати представників у справах збройних сил, Бригадний генерал Джон Аллен, Головний директор з Азіатсько-Тихоокеанських справ, сказав Конгресу, що Міністерство оборони може співпрацювати з Китаєм у сфері безпеки під час Олімпіади. Проте через рік заступник заступника міністра оборони Річард Лоулесс 13 червня 2007 року дав свідчення Комітету Палати представників у справах збройних сил, що Китай не прийняв допомогу від Міністерства оборони для безпеки Олімпійських ігор.

Напередодні Олімпійських ігор не було ясності чи підтвердження заяв КНР про терористичні загрози в Китаї. Режим КНР, як правило, вибірково називав «тероризмом» насильницькі інциденти за участю уйгурів і тибетців, але не інші насильницькі напади, скоєні ханами (етнічними китайцями). Після тибетських заворушень і розгону безпеки в Лхасі в березні 2008 року КНР назвала Тибетський молодіжний конгрес "терористом".

У 2007 році, коли КНР посилила підготовку та пропаганду олімпійської безпеки, КНР заявила, що 5 січня поліція знищила «тренувальний табір терористів», який керував ЕТІМ у Сінцзяні поблизу кордону з Пакистаном, убила 18 «терористів» і захопила 17 (які пізніше були засуджені до смертної кари, умовно засуджені до смертної кари або довічне ув'язнення). Однак, як повідомляється, акцію здійснила цивільна поліція громадської безпеки, а не воєнізована Народна збройна поліція (РАР). Як написав фахівець, питання полягало в тому, «чи дійсно Китай протистоїть серйозній загрози тероризму в Сінцзяні».

Відвідуючи Пекін у червні 2007 року, помічник директора ФБР з міжнародних операцій Томас Фуентес сказав, що ФБР все ще оцінює обґрунтованість заяв КНР про терористичну загрозу. Державний департамент повідомив, що в 2002, 2003, 2004, 2005, 2006 і 2007 роках у Китаї не було актів міжнародного тероризму. Національний антитерористичний центр під керівництвом Директора національної розвідки не повідомляв про жодні терористичні атаки в КНР у 2007 році. «Тероризм» визначався як «навмисне, політично мотивоване насильство, вчинене проти некомпатантів субнаціональними групами або таємними агентами» [61].

У 2015 році Китай звернувся до США з проханням підтримати його в боротьбі з ісламістськими бойовиками в Сінцзяні, заявивши, що вони також є загрозою для США. Однак багато іноземних експертів поставили під сумнів, чи існує ЕТІМ як узгоджена група, як про це стверджує Китай. У звіті про тероризм США за 2016 рік зазначено, що «контртерористичне співробітництво між Китаєм і Сполученими Штатами залишається обмеженим» і «китайські правоохоронні органи загалом не бажають проводити спільні розслідування або ділитися інформацією про конкретну загрозу з партнерами з правоохоронних органів США».

Китайські правоохоронці також не відповіли на запити про інформацію про арешти та операції, про які повідомляли державні ЗМІ. Цей брак прозорості ускладнив спроби перевірити деталі тероризму та інших

насильницьких актів у Китаї». Це викликало обурення Китаю щодо питання співпраці.

Незважаючи на те, що в 2016 році США провели третій двосторонній антитерористичний діалог з Китаєм і другий обмін на експертному рівні з протидії саморобним вибуховим пристроям, США не були основним двостороннім партнером Китаю в боротьбі з тероризмом: двосторонні партнери Китаю в боротьбі з тероризмом були переважно в Центральній, Південній та Південно-Східній Азії. Китай зосереджується на двосторонньому співробітництві в боротьбі з тероризмом і багатосторонніх зусиллях у Шанхайській організації співробітництва, Форумі співробітництва між Китаєм і Арабськими державами (CASCF) і ООН.

США відчували, що їм потрібно зміцнити свої відносини співпраці з Китаєм через зростаючі глобальні терористичні атаки. У квітні 2016 року США та Китай зобов'язалися збільшити співпрацю у сфері боротьби з тероризмом та зусилля по протидії загрози від імпровізованих вибухових пристроїв (ІВП) [53].

У червні 2016 року Радник з питань національної безпеки США Сьюзен Райс зустрілася з президентом Китаю Сі Цзіньпіном і наполягала на посиленні співпраці, що збіглося з двома дослідженнями, які показали, що понад 100 громадян Китаю приєдналися до руху джихадистів у Сирії, багато з них із Сінцзяну, і багато з яких здається уйгурським.

Для США Китай став найбільшим суперником, але вкрай необхідним партнером, щоб підключитися не лише до всього азіатського континенту, а й до Близького Сходу та Африки. Проголошена у 2013 році Китаєм програма «Один пояс, один шлях» спрямована на з'єднання Китаю з Центральною Азією, Близьким Сходом і Європою. Програма демонструє амбіції Китаю з планами залучити понад 65 країн і витратити близько 1 трильйона доларів.

У 2015 році Китай заснував Азіатський банк інфраструктурних інвестицій, кількість членів якого за короткий час зросла до 70, включаючи неазіатські країни, такі як Бельгія, Канада та Ірландія. Крім того, азіатські

країни обережно, якщо не неохоче, починають серйозні нові заходи безпеки разом із США через страх економічної відплати з боку Китаю. Країни Азії усвідомлюють, що на їх економічне майбутнє безпосередньо впливає політичне рішення Китаю. Таким чином, схоже, що США вирішили не ставити під загрозу це важливе партнерство, особливо коли йдеться про їхні зусилля по боротьбі з тероризмом у всьому світі.

Отже, співпраця у сфері боротьби з тероризмом залишається однією з областей, де Китай та США можуть знаходити спільні точки доти, доки існують загрози міжнародного тероризму, що потребують спільних зусиль для протидії. Китай та США взаємодіють у сфері обміну розвідувальною інформацією про терористичні загрози. Обмін інформацією про можливі терористичні дії та групи є важливим аспектом їхньої співпраці.

Висновки до розділу 2

На основі викладеного у другому розділі, автор може зробити наступні висновки:

По-перше, на долученість до світової боротьби з тероризмом сильно впливає боротьба КНР із тероризмом у внутрішніх регіонах, зокрема в провінції Сінцзян-Уйгурському автономному районі. Де існують напруженості між етнічними групами. Державні органи здійснюють рішучі заходи для запобігання та ліквідації терористичних актів. Ці концептуальні засади визначають стратегічний підхід Китаю до боротьби з тероризмом, який спрямований на забезпечення національної безпеки, соціальної стабільності та міжнародної співпраці. Китай прагне забезпечити соціальну стабільність і розвиток, що вважається ключовими елементами у протистоянні тероризму. Шляхом підтримки економічного зростання та соціальної рівності, держава сподівається зменшити фактори, що сприяють радикалізації та потенційним терористичним актам. Китай вкладає значні зусилля в профілактику та контроль за можливими терористичними діями.

По-друге, співробітництво Китаю у боротьбі з тероризмом має як глобальний, так і регіональний вимір і базується на різноманітних стратегіях і заходах. Китай активно співпрацює з ООН та іншими міжнародними організаціями. Китай долучає зусилля до міжнародних ініціатив щодо боротьби з фінансуванням тероризму, включаючи впровадження санкцій та співпрацю з міжнародними банками та фінансовими установами. Китай співпрацює з іншими країнами Азії у боротьбі з регіональним тероризмом. Це включає обмін інформацією, спільні військові навчання та співпрацю в галузі громадянської безпеки.

По-третє, відносини між Китаєм і Сполученими Штатами щодо боротьби з тероризмом відзначаються комбінацією співпраці та конфлікту. Обидві країни обмінюються розвідувальною інформацією стосовно терористичних загроз, особливо щодо глобальних терористичних мереж. Як постійні члени Ради Безпеки ООН, Китай і США співпрацюють на міжнародних форумах, обговорюючи та впроваджуючи спільні стратегії боротьби з тероризмом. У останні роки існують торговельні напруги між двома країнами, що впливає на рівень співпраці у боротьбі з тероризмом.

Торговельні війни та взаємні економічні санкції знижують бажання країн співпрацювати в інших сферах, включаючи боротьбу з тероризмом.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 3

РОЛЬ КИТАЮ У МІЖНАРОДНІЙ ПРОТИДІІ ТЕРОРИЗМУ

3.1. Китайська миротворча діяльність та протидія тероризму в

Африці

З 2012 року понад 200 тисяч китайських робітників переїхали в Африку, щоб працювати над китайською програмою «Один пояс, один шлях», завдяки чому кількість китайських іммігрантів на континенті зростає до 1 мільйону. В

Африці працює понад 10 тисяч китайських компаній, з яких понад 2 тисячі державних підприємств. Китайські державні підприємства мають значну частку в африканських будівельних проектах, щороку отримують понад 40 мільярдів доларів США. Китайська академія соціальних наук зазначає, що 84 відсотки інвестицій Китаю в «Один пояс, один шлях» припадають на країни середнього та високого ризику [11].

Китай має суттєвий вплив на Африканському континенті. Однак, Китаю загрожує все більше терористичних атак, від Боко Харам у Нігерії до Аль-Шабаб у Сомалі, від Аль-Каїди в ісламському Магрибі до Лівійської ісламської бойової групи.

Американські аналітики Б. Гох, М. Маргіна та К. Шеферд наводять дані Міністерства державної безпеки Китаю, відповідно до яких, з 2015 по 2017 рік сталося триста п'ятдесят серйозних інцидентів безпеки за участю китайських компаній, від викрадень людей і терористичних нападів до антикитайського насильства.

Це викликає потребу в особливій увазі до питань безпеки та захисту цих інвестицій, а також зростає попит керівників китайських державних підприємств на більш надійну присутність китайської служби безпеки на місцях. Незважаючи на те, що Народно-визвольна армія (НВА) не бажає підтримувати велику присутність в Африці через низку репутаційних і матеріально-технічних факторів, Китай не винесений, але африканські сили безпеки зможуть виконати цю роботу [44].

Відповідно, уряд Китаю все більше покладається на китайські охоронні фірми як частину своєї системи безпеки. У Китаї зареєстровано 5 тисяч охоронних фірм, у яких працюють 4,3 мільйона колишніх НВАК і Народної збройної поліції. Двадцять із них мають ліцензію на роботу за кордоном і повідомляють, що в них працюють 3200 індивідуальних підрядників, що перевищує розмір миротворчого контингенту НВАК, яка налічує близько 2500 військовослужбовців. Фактична кількість китайських підрядників в Африці, безперечно, значно вища. Beijing DeWe Security Service і Huaxin Zhong An Security Group наймають 35 000 підрядників у 50 країнах Африки, Південної Азії, Близького Сходу та Китаю. У Overseas Security Guardians і China Security Technology Group працюють 62 000 співробітників у тих самих регіонах. У Кенії в DeWe працює близько 2000 підрядників з питань безпеки лише для захисту залізниці стандартної колії Момбаса-Найробі-Найваша вартістю 3,6 мільярда доларів [50].

Китай не хоче, щоб його постачальників послуг безпеки порівнювали з російською тіньовою Wagner Group або розформованою американською охоронною фірмою Blackwater. Але це реальна небезпека. Крім того, контракти на охорону в Китаї супроводжуються багатьма ризиками, пов'язаними з деякими китайськими державними підприємствами, включаючи брак прозорості, слабкий національний контроль, неправомірний вплив на еліти режиму та соціальну напруженість.

Поширення іноземних охоронних фірм має важливі політичні наслідки для Африки, оскільки підриває роль уряду як основного постачальника послуг безпеки в країні та підвищує ризик порушення прав людини. Більш надійний регуляторний процес в Африці буде необхідним для визначення пріоритетів і захисту інтересів африканських громадян.

Китайські охоронні фірми фактично не є приватними. Вони контролюються державою і служать її інтересам. Пекінський дослідницький центр безпеки та оборони за кордоном зазначає, що китайські державні підприємства щорічно витрачають близько 10 мільярдів доларів на безпеку в

уському світі. Їх вхід в Африку збігся з антипіратськими місіями НОАК біля узбережжя Сомалі, починаючи з 2008 року. Huaxin Zhong An і Overseas Security Guardians були першими, хто отримав дозвіл уряду Китаю надавати збройний морський супровід китайським флотам у цих водах.

Китайські охоронні фірми згодом диверсифікували свої портфелі. Пекінська служба безпеки DeWee наразі захищає проект природного газу в Ефіопії вартістю 4 мільярди доларів для китайської Poly-GCL Petroleum Group Holdings. Shandong Haiwei Security Group захищає китайські шахти в Південній Африці. China Overseas Security Group, конгломерат із п'яти фірм, захищає проекти «Один пояс, один шлях» у зонах конфлікту, включаючи Сомалі.

China Security and Technology Group забезпечує безпеку наземних і морських транспортних маршрутів, включаючи Гвінейську та Аденську затоки та транспортний коридор Ламу-Порт-Південний Судан-Ефіопія (LAPSSET). Китайським охоронним компаніям заборонено носити зброю всередині країни чи за кордоном, тому вони повинні адаптувати свої бізнес-моделі відповідно до різних правових умов.

Чим більш сприятливе середовище, тим більшу широту дій мають китайські охоронні компанії. У Південній Африці, де суворо дотримуються законів, китайські охоронні фірми працюють через місцеві філії. Наприклад, Shandong Huawei Security Group є спільним підприємством із Raid Private Security, яке забезпечує безпеку майнінгових інтересів. У більш поблажливій обстановці Кенії китайські підрядники з безпеки працюють безпосередньо з місцевими силами безпеки, яким вони надають додаткову оплату праці, навчання, технічні засоби, розвідувальні дані та обладнання [37].

У ще більш поблажливих умовах Судану та Південного Судану китайські служби безпеки працюють з місцевими силами на місцях, а в деяких випадках супроводжують їх у місіях. У 2012 році підрозділи колишньої НВАК, які, як вважають, належать до VSS Security Group, допомогли суданським

військовим врятувати 29 викрадених китайських нафтовиків у провінції Південний Кордофан [51].

У 2016 році Служба безпеки DeWe залучила озброєних жителів Південного Судану як резерв для евакуації понад 300 китайських нафтових робітників після того, як між ворогуючими угрупованнями виникла боротьба під час громадянської війни в Південному Судані. Ці авантюри можуть поставити під загрозу безпеку громадян Африки. Китайська національна нафтова корпорація, наприклад, таємно направляла пальне, тверду валюту та бронетранспортери урядовим військам для захисту своїх нафтових родовищ у Південному Судані. Деякі з цих сил Південного Судану були звинувачені ООН у скоєнні злестей проти мирного населення [17].

Незважаючи на цю вразливість, Китай був віддаючи пріоритет своїй сумнівній проблемі внутрішнього тероризму над тероризмом в Африці. Тим не менш, Китай не міг ігнорувати виклики в регіоні і взяв на себе зобов'язання підтримувати зусилля африканських країн у боротьбі з тероризмом.

Китай обережно надає підтримку в боротьбі з тероризмом в Африці, тісно співпрацюючи з ООН, Африканським союзом (АС) і окремими африканськими урядами. У травні 2013 року посол Китаю в ООН закликав міжнародну спільноту надати кредит африканським країнам задля підтримки регіонального миру та безпеки. Китай також надав фінансову та технічну допомогу АС, а боротьба з тероризмом була регулярною частиною діалогу Китаю з Африкою на Форумі китайсько-африканського співробітництва (FOCAC). На зустрічі FOCAC у Йоганнесбурзі в 2015 році Китай і 50 африканських країн домовилися зміцнити комунікацію та співпрацю в боротьбі з усіма формами тероризму [53].

Без особливого попереднього повідомлення для зовнішнього світу та на подив для США, Китай почав будувати свою першу закордонну військову базу в Джибуті в 2017 році, лише за кілька миль від американського Кемп-Лемоньє, одного з найбільших і найважливіших у США.

США заснували Camp Lemonnier, єдиний постійний американський військовий об'єкт в Африці після 11 вересня, і використовували його для дуже секретних місій, включаючи цілеспрямовані вбивства безпілотниками на Близькому Сході та в Африканському Розі. Табір є домом для 4000 американських військовослужбовців і служить центром американських антитерористичних зусиль у таких місцях, як Сомалі, де американські війська та авіаудари завдають ударів по Аль-Шабаб. Будівництво бази в Китаї є важливою віхою, що відзначає розширення глобальних амбіцій Китаю з потенційними наслідками для тривалого військового домінування Америки

[60, с. 113].

Природно, США були стурбовані близькістю та призначенням нової військової бази Китаю, тоді як США мають найбільшу військову присутність в Африці з точки зору кількості баз і персоналу.

Тим часом Китай також постійно посилює свою готовність співпрацювати зі США для боротьби з цим лихом. У той же час США побачили в цьому нову еру співпраці між двома країнами Африки. Для політиків двох країн перспективні місця для вивчення американсько-китайської боротьби з тероризмом у третіх країнах. Така співпраця може включати регіони, де зростаюча кількість китайців нещодавно приєдналася до спільноти американських емігрантів, і де місцева безпекова ситуація не передбачає очевидного зв'язку з областями розбіжностей щодо боротьби з тероризмом між США та Китаєм.

Часті терористичні атаки в Сомалі та Малі свідчать про те, що Африка може бути одним із таких майданчиків для співпраці. Після оголошення про будівництво бази в Джибуті в Китаї командувач збройними силами США в Африці сказав: «США та КНР обидва підтримуємо миротворчі місії ООН і навчання з африканськими силами оборони. Той факт, що ми маємо спільні інтереси в Африці, означає, що ми можемо і повинні співпрацювати. Цей факт не приховує реальності фундаментальних політичних розбіжностей. Однак ці розбіжності не є непереможними» [42]. Після призначення своєї першої партії

солдатів Китаю висловив зацікавленість у проведенні спільних амфібійних тренувань з морською піхотою США. Незважаючи на те, що між двома країнами триває недовіра та ворожнеча, те, як розвиватиметься співпраця, щоб протистояти спільним загрозам безпеці, залишається домашнім завданням для обох – не лише в Джибуті, але й на всьому континенті.

У березні 2020 року під егідою Китаю, який головував того місяця, Рада Безпеки провела відкриті дебати під назвою «Протидія тероризму та екстремізму в Африці». Адже не зважаючи на міжнародні зусилля, постійне зростання тероризму та насильницького екстремізму залишається головною загрозою для Африки.

У серпні 2022 року Китай сприяв проведенню відкритих дебатів у Раді Безпеки щодо зміцнення потенціалу Африки. А у червні 2023 року китайський посланник закликав до дій для посилення антитерористичних зусиль в Африці під час запуску Спільного звернення ООН щодо боротьби з тероризмом в Африці. За словами заступника постійного представника Китаю в ООН Дай Біна, Китай вітає запуск спільного звернення, враховуючи те, що тероризм є значною загрозою для африканського континенту. Китай сподівається, що флагманська ініціатива сприятиме синергії між агентствами ООН, щоб допомогти Африці впоратися з проблемою тероризму, додав він. Дай закликав докладати зусиль для зміцнення антитерористичного потенціалу в Африці. Практика багатьох африканських країн довела, що створення професійних установ безпеки може боротися з тероризмом і підтримувати стабільність

[13].

Наразі Китай є другим за величиною учасником миротворчих операцій ООН, який бере участь у поліцейській діяльності, посередництві в конфлікті та має мандати ООН щодо захисту цивільного населення. Пекін також активно бере участь в операціях G5 Sahel з безпеки та боротьби з тероризмом, співпрацюючи з Буркіна-Фасо, Чадом, Малі, Мавританією та Нігером і допомагаючи їхнім Об'єднаним силам фінансовою підтримкою в розмірі 45,86 млн. доларів у 2019 році. Присутність китайських солдатів стала звичайною

справою на континент. Наприклад, Китай має понад 2000 солдатів і персоналу, направлених до складу миротворчих місій ООН у Демократичній Республіці Конго, Малі, Судані, Південному Судані та Центральноафриканській Республіці, тоді як Пекін створив свою першу іноземну військову базу в Джибуті.

Китайська Народна Республіка також стає ключовим гравцем в африканській оборонній промисловості, а також на ринку технологій безпеки, ставши другим за величиною постачальником зброї для країн Африки на південь від Сахари. У той час як легке озброєння залишається в центрі торгівлі

Китаю, Пекін все більше консолідує експорт більших, більш складних озброєних систем, таких як танки, літаки та бойові безпілотники [12].

Отже, Китай активно залучений до миротворчої діяльності та боротьби з тероризмом в Африці. Це відображає стратегічний підхід Китаю до підтримки стабільності та розвитку у регіоні.

3.2. Позиція КНР у боротьбі з тероризмом в Афганістані

Тероризм, сепаратизм і екстремізм в Афганістані залишаються головною загрозою безпеці для регіону та світу. Китай закликає міжнародне співтовариство рішуче підтримувати боротьбу Афганістану з тероризмом, сепаратизмом і екстремізмом, а також його активні заходи з перекриття каналів фінансування тероризму, протидії вербуванню та транскордонному переміщенню терористів і поширенню насильницьких терористичних аудіо- та відеоматеріалів, щоб стримати екстремізм, радикалізацію молоді та поширення терористичних ідеологій, а також ліквідувати «сплячі» та безпечні притулки терористів.

Оскільки Афганістан стикається з серйозними проблемами безпеки, пов'язаними з тероризмом, необхідно, щоб міжнародне співтовариство зміцнювало співпрацю у сфері безпеки в боротьбі з тероризмом як на

двосторонньому, так і на багатосторонньому рівнях і надавало Афганістану
вкрай необхідні постачання, обладнання та технічну допомогу. На офіційній
сторінці МЗС КНР відзначається, що світовій спільноті слід підтримати
Афганістан у вживанні комплексних заходів для усунення як симптомів, так і
корінних причин тероризму та запобігання тому, щоб країна знову стала
безпечним притулком, розсадником і джерелом тероризму [3].

Однак, основне занепокоєння та активізація антитерористичної
діяльності КНР саме в Афганістані пов'язані насамперед із діяльністю
Ісламського руху Східного Туркестану (ЕТІМ) в Афганістані. ЕТІМ є
терористичною організацією, включеною до списку Ради Безпеки ООН і
визнаною китайським урядом відповідно до закону. Сили ЕТІМ в Афганістані
становлять серйозну загрозу безпеці Китаю, Афганістану та регіону. Китай
сподівається, що Афганістан серйозно виконає свої зобов'язання та вживе
більш ефективних заходів для придушення всіх терористичних сил,
включаючи ЕТІМ з більшою рішучістю, і серйозно забезпечить безпеку
громадян, установ і проектів Китаю та інших країн в Афганістані.

Варто відзначити, що з 2001 року, коли Китай активно включився в
боротьбу з тероризмом, внесок у безпеку Афганістану з боку КНР був
мінімальний. Зобов'язання Китаю щодо допомоги у відновленні Афганістану
були дуже скромними - 250 мільйонів доларів США. Також Китай утримував
низький рівень дипломатичних відносин з Афганістаном з 2001 по 2012 рік.

Ендрю Смолл з американського дослідницького центру Фонду імені Германа
Маршала коротко це підсумовує: «До того часу [до кінця 2011 року] Китай
повністю тримався осторонь. Вони просто відправляли людей, які читали
заяви на зустрічах» [47].

Проте, починаючи з 2012 року Пекін почав виступати набагато
активніше. Китай розпочав активно ініціювати багатосторонні та двосторонні
дипломатичні ініціативи з Кабулом та сусідніми країнами Афганістану. У 2012
році тодішній керівник безпеки Чжоу Юнькан відвідав Кабул, ставши
найвищим китайським лідером, який відвідав цю країну за десятиліття. У 2014

році Китай призначив спеціального представника в Афганістані та зобов'язався суттєво збільшити свій економічний вплив в цій країні [62].

Після того як владу в Афганістані захопили представники Талібану, Пекін почав співпрацювати з новою владою цієї країни. Однак, не зважаючи на додатковий дипломатичний та економічний акцент в питаннях боротьби з тероризмом в Афганістані, навряд Пекін відправить будь-які війська в Афганістан, залишаючи відповідальність за безпеку новому уряду Афганістану. Пекін бачив труднощі, з якими стикалися Сполучені Штати в Афганістані протягом останніх років (а також Радянський Союз та Британія до них), і він сумнівається у ефективності іноземних військ в цій країні.

Головний інтерес Пекіна полягає в запобіганні поширенню тероризму, зокрема терористичної ідеології, в Сінцзяні, а також в тому, щоб Афганістан не став сильною базою для уйгурського бунту. Соннітські уйгурські бойовики, що базуються біля кордону Пакистану та Афганістану, взяли на себе відповідальність за кілька нападів в Китаї. Найбільш відома соннітська уйгурська бойова група - Ісламський рух Східного Туркестану, яка базується в регіонах на кордоні між Афганістаном та Пакистаном, взяла на себе відповідальність за кілька автобусних вибухів у 2008 році - хоча влада відкидала зв'язок з тероризмом - а також за напад в Кашгарі в липні 2011 року, в результаті якого загинуло три десятки людей. Однак випадки з чітким зовнішнім втручанням залишаються винятками, а не правилом. Зовнішні бойові групи не взяли на себе відповідальність за жоден із нападів з моменту зростання насильства в 2013 році.

У липні 2014 року лідер Ісламської держави Абу Бакр Аль-Багдаді зазначив у своєму виступі, що "Мусульманські права насильно порушуються в Китаї, Індії, Палестині". У 2013 році лідер Аль-Каїди Айман аль-Завахірі підтримав право бойовиків боротися з китайцями в Сінцзяні. Раніше він підтримував "визволення" Сінцзяну, звертаючись до "захвалення Китаєм Східного Туркестану" у 2012 році. Навіть якщо ця ідеологічна підтримка уйгурської справи тривалий час і зараз не призводила до конкретної

оперативної координації проти китайських об'єктів, багато аналітиків висловлюють занепокоєння, що незадоволення і непокої в Сінцзяні можуть бути обрані екстремістськими групами в Південній Азії або на Близькому Сході як привід для дій.

Крім того, Пекін боїться, що будь-яка нова влада Талібану Афганістані та можлива нова нестабільність в цій країні можуть поширитися ширше через Центральну Азію або Південну Азію, що також може вплинути на безпеку та стабільність Сінцзяну. Китайські стратеги та політики сприймають ці ризики як реальні, і, отже, вбачають необхідність докладати більших зусиль для стабілізації Афганістану.

6 травня 2023 року Міністр закордонних справ Китаю Цінь Ган зустрівся у із міністром закордонних справ Пакистану Білавал Бхутто Зардарі та міністром закордонних справ афганського руху Талібан Амір Хан Муттакі в рамках тристоронніх переговорів в Ісламабаді, Пакистан. Цей тристоронній діалог, спрямований на сприяння регіональній безпеці, торгівлі, транзиту та співпраці у боротьбі з тероризмом [56].

Міністр закордонних справ Талібану Амір Хан Муттакі, який зіткнувся з обмеженнями Організації Об'єднаних Націй на пересування, отримав дозвіл на участь у зустрічі в Ісламабаді. Міністр закордонних справ Китаю Цінь Ган і його пакистанський колега Білавал Бхутто Зардарі очолили свої відповідні делегації на п'ятому раунді тристоронньої переговорів. Учасники провели дискусії з питань політичної взаємодії, боротьби з тероризмом, торгівлі та зв'язків.

Офіційні джерела повідомили, що пакистанські та китайські делегати поділилися з представниками Талібану проблемами безпеки, пов'язаними зі зростаючою загрозою тероризму в Афганістані та проблемами, які він створює для сусідніх країн. Делегати обмінялися думками про те, як підтримати де-факто афганську владу в економічній відбудові спустошеної конфліктом бідної південноазійської країни.

Цинь сказав перед тристоронньою зустріччю, що Китай і Пакистан готові «активно» підтримувати зусилля з відновлення Афганістану, але він тиснув на талібів, щоб вони виконували свої регіональні та міжнародні зобов'язання.

«Ми сподіваємося, що «Талібан» прийме інклюзивну урядову та помірковану політику та підтримуватиме дружні стосунки зі своїми сусідами», – сказав високопоставлений китайський дипломат журналістам після двосторонніх переговорів із Зардарі. Цинь говорив через свого офіційного перекладача. «Важливо, щоб [Талібан] серйозно поставився до проблем безпеки своїх сусідів і вжив більш рішучих заходів для протидії різним терористичним силам в Афганістані», – зазначив він. Цинь сказав, що Китай готовий посилити співпрацю в боротьбі з тероризмом і безпеки з Афганістаном і Пакистаном для спільної боротьби з терористичними загрозами, такими як Ісламський рух Східного Туркестану. Пекін давно стверджує, що бійовики ЕТІМ використовують афганську землю для здійснення транскордонних нападів на Китай [56].

Афганська філія терористичного угруповання «Ісламська держава», відома як ІД-Хорасан, останнім часом також збільшила кількість атак в Афганістані, спрямованих проти мирних жителів, членів Талібану і навіть громадян Китаю.

Виступаючи разом зі своїм китайським колегою, Зардарі також підкреслив занепокоєння Ісламабада, пов'язане зі сплеском терористичних нападів у його країні після захоплення Талібаном влади в Афганістані майже два роки тому.

Пакистан каже, що лідери-втікачі та члени забороненої організації Tehreek-e-Taliban Pakistan або ТТР використовують афганські притулки для планування транскордонного тероризму. Офіційні особи в Ісламабаді стверджують, що терористична діяльність зросла після того, як у серпні 2021 року таліби повернули владу в Кабулі, убивши сотні пакистанців, переважно співробітників сил безпеки [56].

ТТР також відомий як пакистанський Талібан, є відгалуженням і близьким союзником афганського Талібана і відіграв важливу роль у їх 20-річному повстанні проти очолюваних США сил НАТО, що привело їх до влади майже два роки тому, коли міжнародні сили пішли з країни.

Таліби заперечують, що вони дозволяють будь-кому використовувати афганську землю, щоб погрозувати Пакистану чи іншим країнам. Критики ставлять під сумнів ці твердження, посиляючись на присутність керівника-втікача ТТР у минулорічних невдалих мирних переговорах з пакистанськими офіційними особами, які були за посередництва та організовані Талібаном у Кабулі.

Лідери Талібана пообіцяли поважати права всіх афганців, у тому числі жінок. Натомість жорстка де-факто влада поступово нав'язала своє суворе тлумачення ісламського права або шариату. Вони заборонили більшості жінок працювати та заборонили дівчатам-підліткам отримувати освіту після шостого класу [56].

Цінь заявив, що його уряд також має намір пов'язати Афганістан, який не має виходу до моря, з багатомільярдним проектом розвитку інфраструктури в Пакистані з китайськими інвестиціями в рамках пекінської ініціативи «Один пояс, один шлях».

Китайсько-пакистанський економічний коридор, або СРЕС, будує нові дорожні мережі, електростанції та порти, щоб з'єднати дві країни та допомогти Ісламабаду підвищити економічну продуктивність.

«Ми допоможемо поширити СРЕС на Афганістан, сприятимемо нашим обмінам у сфері торгівлі, інвестицій та взаємодії, а також посилюватимемо міжлюдські та культурні обміни між нашими трьома країнами», - сказав Цінь.

Китай ініціював тристоронній діалог з Пакистаном і Афганістаном у 2017 році, щоб допомогти послабити напруженість між двома неспокійними сусідами, які мають 2600-кілометровий кордон. У той час Талібан вів смертоносний повстанський рух проти афганського уряду, який тоді

підтримувався США, хоча Пекін та Ісламабад підтримували контакти з лідерами повстанців.

США та інші західні уряди перенесли свої дипломатичні представництва з Кабула до Катару, коли Талібан захопив владу. Але Китай, Пакистан, Іран, Туреччина та Росія є серед близько 20 сусідніх і регіональних країн, які залишили свої посольства відкритими або повернулися до Афганістану.

Тоді як західні країни призупинили свою економічну співпрацю з Кабулом після того, як вивели свої війська, Пекін, Москва та Ісламабад посилили співпрацю з новою владою Афганістану. Китай нещодавно уклав 25-річний контракт на видобуток нафти в афганському басейні Амудар'ї та активно веде переговори про інші інвестиції з Талібаном. Повідомляється, що російський експорт до Афганістану зріс до понад 10 мільйонів доларів щомісяця [46].

3.3. Участь КНР у міжнародній боротьбі з кібертероризмом

Позиція Китаю полягає в тому, що країни світу повинні цінувати кіберпростір – перший космос, створений людиною – і повинні рішуче протистояти милітаризації Інтернету. Китай виступає за мирне використання кіберпростору. Він дотримується позиції «не використовувати першим» кіберзброю, а також не буде атакувати цивільні цілі. Проте через складність взаємопов'язаної системи важко провести точну межу між цивільними та військовими мережами, оскільки в кіберпросторі переважають технології подвійного призначення.

Погляди Китаю полягають у тому, що чинний Статут ООН і існуючі закони збройних конфліктів усі стосуються кіберпростору – зокрема імперативи «незастосування сили» та «мирного врегулювання міжнародних суперечок», а також принципи розрізнення та пропорційності щодо засобів і методів ведення війни.

Однак питання про те, як застосовувати *jus ad bellum* і *jus in bello*, все ще викликає гострі дискусії.

Технологічні та «віртуальні» якості Інтернету є унікальними характеристиками абсолютно нового створеного людиною простору. Постійно з'являються нові технології, послуги та програми, пов'язані з мережею. Тому багато традиційних соціальних концепцій і правил, а також поточні рамки міжнародного права не можуть/не повинні бути повністю застосовані до нового світу кіберпростору. Відповідно, нові інформаційні та комунікаційні технології можуть сприяти встановленню нових правил і концепцій.

Порівняно з іншими громадськими місцями за всю історію, це унікальне. Людські знання та розуміння серед тих, хто розробляє політику, значно відстають від технологічного розвитку – навіть ті, хто відповідає, не мають попереднього зразка, якому слід слідувати. Постійно виникають нові ситуації та нові проблеми. Як наслідок, відповідні закони й надалі вимагатимуть корегування. Цей принцип стосується нашого управління цим інформаційним суспільством і тим більше до застосування сили в кіберпросторі.

Китай активно залучений до міжнародної боротьби з кібертероризмом, враховуючи зростання кількості кібератак та загроз в Інтернеті. У 2017 році КНР приєдналася до Будапештської конвенції про кіберзлочинність, що свідчить про її зобов'язання боротися з кіберзлочинністю та сприяти міжнародній співпраці у цій сфері.

Оскільки Організація Об'єднаних Націй повинна відігравати ключову роль у формуванні міжнародних правил у кіберпросторі, Китай підтримує Генеральну Асамблею ООН у прийнятті резолюцій щодо інформаційної кібербезпеки та продовжуватиме сприяти та брати участь у процесах Урядових груп експертів ООН (UNGGE) та інших механізмах.

Держави-члени Шанхайської організації співробітництва подали на розгляд Генеральній Асамблеї в 2011 році «Міжнародний кодекс поведінки щодо інформаційної безпеки» та переглянуту версію в 2015 році. Це перший міжнародний документ, присвячений нормам поведінки в кіберпросторі, і

важливий продукт громадської безпеки, який Китай та інші країни-члени ШОС пропонують для підтримки міжнародних зусиль щодо кодексу поведінки в кіберпросторі. Китай продовжуватиме посилювати міжнародний діалог, щоб досягти ширшого міжнародного розуміння та підтримки цієї ініціативи. Китай підтримує загальну та рівноправну участь членів міжнародного співтовариства в обговоренні та консультаціях з питань кібернетики [5].

З метою подальших міжнародних зусиль Китай представив на розгляд Генеральної Асамблеї в 2020 році «Глобальну ініціативу щодо Безпеки даних». Китай вважає, що слід дотримуватися таких норм, правил і принципів:

1) Держави повинні підтримувати кіберпростір, який характеризується миром, безпекою, відкритістю, співробітництвом і порядком, і не повинні використовувати ІКТ для здійснення діяльності, несумісної з цілями підтримки міжнародного миру та безпеки.

2) У кіберпросторі діє принцип суверенітету. Держави повинні здійснювати юрисдикцію над інфраструктурою ІКТ, ресурсами, даними, а також пов'язаною з ІКТ діяльністю на своїх територіях, мати права захищати свої інформаційні системи та важливі дані від пошкодження внаслідок загроз, втручання, атак і саботажу. Держави мають право розробляти пов'язані з ІКТ державні політики, закони та правила для захисту законних інтересів своїх громадян, підприємств і соціальних організацій. Держави повинні утримуватися від використання ІКТ для втручання у внутрішні справи інших держав і підризу їх політичної, економічної та соціальної стабільності, або для здійснення діяльності, яка підриває національну безпеку та суспільні інтереси інших держав.

3) Держави повинні посилити захист критичної інфраструктури ІКТ. Повинні протистояти діяльності ІКТ, яка завдає шкоди критичній інфраструктурі інших держав, пошкоджує або викрадає важливі дані критичної інфраструктури інших держав. Держави повинні збільшити обмін законодавством, найкращими практиками та технологіями щодо захисту

критичної інфраструктури ІКТ, а також сприяти міжнародній співпраці з підготовки персоналу, технологічних інновацій, раннього попередження та запобігання, реагування на надзвичайні ситуації, стандартів і правил, а також обміну інформацією.

4) Держави повинні забезпечувати безпеку даних комплексно, об'єктивно та на основі доказів. Держави повинні сприяти створенню відкритого, справедливого та недискримінаційного ділового середовища та підтримувати відкритий, безпечний і стабільний ланцюжок постачання глобальних продуктів і послуг ІКТ. Держави повинні вживати заходів для запобігання та припинення діяльності, яка ставить під загрозу особисту інформацію через використання ІКТ, а також провадити масовому стеженню за іншими державами та несанкціонованому збору особистої інформації інших держав за допомогою ІКТ як інструменту. Держави повинні заохочувати компанії дотримуватись законів і правил держави, де вони працюють, не повинні вимагати від вітчизняних компаній зберігати дані, створені та отримані за кордоном, на їхній власній території, або отримувати дані, розташовані в інших державах, через компанії чи осіб без дозволу інших держав.

Постачальники продуктів і послуг ІКТ повинні дотримуватись законів і правил держави, де вони працюють, не встановлювати бекдори у своїх продуктах і послугах для незаконного отримання даних користувачів, контролю або маніпулювання системами та пристроями користувачів. ІКТ-компанії не повинні шукати нелегітимних інтересів, користуючись залежністю користувачів від їхніх продуктів, а також не повинні змушувати користувачів оновлювати свої системи та пристрої. Постачальники продуктів повинні взяти на себе зобов'язання своєчасно повідомляти своїх партнерів і користувачів про серйозні вразливості своїх продуктів і пропонувати засоби їх усунення [4].

5) Держави повинні активізувати співпрацю проти кібертероризму. Держави повинні заборонити терористичним організаціям використовувати Інтернет для створення веб-сайтів, онлайн-форумів і блогів

для здійснення терористичної діяльності, включаючи виготовлення, публікацію, зберігання та трансляцію терористичних аудіо- та відеодокументів, поширення насильницької терористичної риторики та ідеології, збору коштів, вербування, підбурювання до терористичної діяльності тощо. Держави повинні обмінюватися розвіданими та співпрацювати між правоохоронними органами, а також розвивати співпрацю з міжнародними організаціями, підприємствами та громадянами у протидії кібертероризму. Держави повинні вимагати від постачальників Інтернет-послуг перекрити канал розповсюдження терористичного контенту в Інтернеті, закрити пропагандистські веб-сайти та облікові записи та видалити терористичний і насильницький екстремістський контент [4].

Веручи до уваги суворе регулювання Інтернету китайським урядом, уряд Китаю сподівається розширити співпрацю зі США у боротьбі з використанням Інтернету та соціальних мереж для поширення інформації та сприяння діяльності, яка сприяє тероризму, сепаратизму та екстремізму. Китай хоче переконати або зобов'язати інтернет-провайдерів і технологічні компанії проявляти «самообмеження» щодо контенту, який Китай вважає загрозливим, і підтримувати їхнє програмне забезпечення та обладнання доступними або «контрольованими». У відповідь на звинувачення президента США Д. Трампа ЗМІ у виробленні «фейкових новин», Китай продемонстрував свої амбіції ще більше посилити регулювання Інтернету через тероризм і фейкові новини [53].

«Кіберсуверенітет» Китаю розглядається як прямий виклик очолюваній США точці зору, яка заохочує неурядові зацікавлені сторони взяти на себе ініціативу в управлінні окремими галузями Інтернету. У Китаї є «Великий брандмауер», який фільтрує деякий іноземний вміст, який вважається небезпечним для інформаційної безпеки Китаю. Крім того, деякі запити китайських чиновників щодо допомоги у видаленні американських Інтернет-матеріалів вважаються владою США незалежними або неконституційними.

У червні 2016 року Китай прийняв суперечливий закон про кібербезпеку, який зобов'язує суворе спостереження та зберігання даних для

компаній, що працюють у країні. Водночас заступник координатора США з кіберпитань Офісу держсекретаря критикував країни, які «вважають, що їхні держави вільні діяти в кіберпросторі або через нього для досягнення своїх політичних цілей без обмежень чи обмежень на їхні дії, «, який, очевидно, націлений на Китай, а також Росію та Кубу. У США є більш численний і повний набір законів, що регулюють безпеку в Інтернеті, але в основному обмежений верховенством права [53].

Однак США розуміли, що переконання Китаю прийняти міжнародне право насправді не сприятиме інтересам США. У жовтні 2017 року США провели перший в історії американсько-китайський діалог про кібербезпеку правоохоронних органів і пообіцяли продовжувати співпрацю у боротьбі з кібертероризмом. І все ж існує дуже чітка різниця щодо кібертероризму між двома країнами. Хоча уряд Китаю регулює свій Інтернет за допомогою політики кіберсуверенітету, він також має обмежувальний погляд на кібертероризм: держава не може застосовувати силу проти збройного нападу, поки цей збройний напад неминучий, а кібератака не є збройним нападом, який запускає право на самооборону. Однак, хоча в США існує політика вільного ринку та свободи слова в Інтернеті, це може виправдати кібератаку з міркувань превентивної самооборони. Для США немає жодних сумнівів, що домовленість Китаю зі США щодо протидії кібертероризму принесе користь його загальним зусиллям у боротьбі з тероризмом. Однак шанси на те, що Китай погодиться з думкою США, невеликі.

Отже, Китай брав участь у спільних зусиллях з іншими країнами та міжнародними організаціями для виявлення та припинення кібератак, які можуть завдати шкоди глобальним комп'ютерним мережам та інфраструктурі. Однак важливо зауважити, що кібербезпека - це складний та мінливий виклик, і всі країни, включаючи Китай, продовжують вдосконалювати свої стратегії та технічні засоби для захисту від кіберзагроз.

На основі викладеного у третьому розділі, автор може зробити наступні висновки:

По-перше, Китай активно співпрацює з африканськими країнами у сфері боротьби з тероризмом і радикалізацією. Він надає допомогу у вигляді обміну інформацією, спільних операцій та розвідки. Китай бере участь у міжнародних форумах та конференціях, спрямованих на зміцнення міжнародної співпраці у боротьбі з тероризмом та сприянню стабільності в Африці. Китайська миротворча діяльність та боротьба з тероризмом в Африці відіграють важливу роль у підтримці регіональної безпеки та сприяють економічному та соціальному розвитку країн континенту. Однак, дуже часто активні дії КНР по боротьбі з тероризмом в африканських країнах пов'язані із захистом китайських економічних інтересів, адже багато китайських підприємств працює в країнах Африки.

По-друге, Китай відіграє важливу роль у боротьбі з тероризмом в Афганістані та регіоні Південної та Центральної Азії. Китай розглядає Афганістан як важливого партнера в його ініціативі «Один пояс, один шлях». Інвестиції в економіку Афганістану, на думку уряду Китаю, можуть сприяти стабільності та сприяти зменшенню економічних причин для росту тероризму в Афганістані. Китай активно співпрацює з афганськими органами влади у запобіганні релігійного екстремізму та радикалізації, що можуть призвести до підтримки терористичних груп.

По-третє, Китай активно співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями, обмінюючись інформацією про кіберзагрози та координуючи спільні операції. Китай розглядає кібертероризм як загрозу національній безпеці і активно застосовує технічні та правові засоби для запобігання та протидії цій загрози. Китай взяв участь у міжнародних форумах, таких як Група двадцяти (G20), де обговорюються питання кібербезпеки та спільні стратегії у боротьбі з кібертероризмом.

ВИСНОВКИ

НУБІП України

Внаслідок проведення даного дослідження автором досягнуто таких результатів:

1. Аналіз стану наукової розробки питання тероризму у зовнішній політиці Китаю показав, що українські науковці недостатньо уваги приділяють означеній проблемі. Грунтовними є праці західних учених та азіатських авторів.

Наявна джерельна база ретельно опрацьована й систематизована. Джерельна база дослідження умовно можна поділити на три групи. До першої групи джерел автор відносить. Насамперед, це Проект Кодексу злочинів проти миру та безпеки людства ООН, документи уряду КНР щодо позиції Китаю по Афганістану та щодо міжнародного нормотворення в кіберпросторі. До другої групи увійшли промови, виступи, інтерв'ю політичних та державних діячів. Третя група представлена публікаціями ЗМІ, це публікації таких видань, як Accord, CGTN, New York Times, Wall Street Journal, Associated Press, Arnews, в яких висвітлено окремі аспекти антитерористичної діяльності Китаю на світовій арені.

2. Під час дослідження питання тероризму у зовнішній політиці Китаю автор використовує комплекс загальних та конкретно наукових принципів та підходів. Дослідницька робота виконана на основі цивілізаційного, системного, структурно-функціонального, компаративного, інституційного підходів. Методологічним підґрунтям даної роботи стали принципи об'єктивності, історизму, детермінізму, системності, а також термінологічний принцип.

Дослідження проведене із використанням загальнотеоретичних і спеціальних методів. До загальнотеоретичних методів, які застосовані автором, належать методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, абстрагування та узагальнення, а також групування. Для розв'язання визначених наукових завдань і всебічного вивчення поставленої проблеми

були застосовані системний, історико-порівняльний, проблемно-хронологічний методи.

3. Дослідивши поняття «зовнішня політика» автор дійшов висновку, що сучасна теорія міжнародних відносин схиляється до тези про складність вичерпного визначення змісту категорії «зовнішня політика». У той же час загально визнаним є те, що вона має комплексний характер, а її завданнями виступають: просування національних інтересів; встановлення й підтримання впливу на інших міжнародних акторів; здобуття вищого місця в ієрархії учасників міжнародних відносин.

Встановлено, що міжнародний тероризм – це форма політичної боротьби, яку використовують різні політичні партії, рухи, групи та інші організації. В основі міжнародної терористичної діяльності лежить екстремізм і насилля для тиску на суб'єкти міжнародної діяльності з метою досягнення ними політичних цілей. Міжнародні терористи для цього використовують убивства, захоплення заручників, вибухові пристрої тощо. За допомогою актів насильства терористи намагаються привернути увагу органів влади та міжнародної спільноти до досягнення своїх цілей або задоволення інтересів соціальних груп, які вони представляють.

4. Політика КНР у протидії тероризму заснована на тому, що уряд КНР вважає свою країну «жертвою» тероризму. Адже Китай зіштовхнувся із діяльністю терористичних груп у своєму західному автономному регіоні Сінцзян-Уйгур, таких як «Ісламський рух Східного Туркестану», «Ісламська визвольна організація Східного Туркестану» та «Інформаційний центр Східного Туркестану», які вчинили численні теракти як в Китаї, так і в деяких інших країнах. Активізувавшись у 1995 році ЕТІМ, підштовхнув КНР до активного включення у боротьбу з тероризмом не лише в середині країни, а й за її межами.

Події 11 вересня 2001 року у США змусили КНР зблизитися із США та світовою спільнотою у питанні боротьби з міжнародним тероризмом. Однак,

саме події 11 вересня 2001 року у США допомогли Китаю переконати США та ООН визнати ЕТІМ міжнародною терористичною організацією.

5. Китай є членом Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних організацій, які займаються питаннями боротьби з тероризмом. КНР активно веде роботу у трьох Комітетах Ради Безпеки ООН - Контртерористичний Комітет (КТК), Комітет «1267»; Комітет «1540», а також у трьох комітетах зв'язку, які повідомляють РБ ООН про свою антитерористичну діяльність. КНР співпрацює з іншими країнами для визначення спільних загроз та розробки спільних стратегій. Китай активно співпрацює з іншими країнами у сфері обміну розвідувальною інформацією про терористичні загрози. Це допомагає країнам вчасно реагувати на можливі терористичні акти. КНР приймає участь у спільних антитерористичних операціях разом із світовими партнерами для боротьби з терористичними організаціями на глобальному рівні.

Найтісніша взаємодія Китаю в антитерористичній боротьбі спостерігається з країнами-учасницями Шанхайської Організації Співробітництва, заснованої з ініціативи Пекіна у 2001 році. Важливу роль розвитку антитерористичної діяльності відіграє платформа «Регіонального агентства боротьби з тероризмом» ШОС. Вона допомагає Сторонам у зміцненні розвідувальної інформації у боротьбі з іноземними «джихадистськими» елементами, відстежуванні засобів терористичних організацій, боротьбі з підбурюванням в Інтернеті та контрабандою зброї.

У питаннях протидії тероризму Китай успішно співпрацює в Регіональному форумі АСЕАН. Китай є членом FATF, APG та Євразійської групи з боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму (EAG).

6. Відносини між Китаєм та США щодо боротьби з тероризмом є складними та змінювалися з часом. Війна Сполучених Штатів проти тероризму завонила зіткненню КНР із міжнародною тиском на свою політику щодо уйгурів. Китай отримав можливість спростувати критику зі свого боку на міжнародній арені в ім'я боротьби з тероризмом.

Обидві країни мають спільний інтерес у протистоянні тероризму, але існують різниці у їхніх підходах та пріоритетах. Китай і США взаємодіють у сфері обміну розвідувальною інформацією про терористичні загрози. Обидві країни обмінюються даними та розвідкою для спільної антитерористичної діяльності. Проте, відносини між Китаєм та США можуть ускладнюватися через політичні суперечки і розбіжності у сфері прав людини та національної безпеки. Крім того, питання щодо тероризму часто використовуються китайською владою як інструмент для критики США та політичного тиску.

Важливим є аспект технологічної безпеки, оскільки обидві країни розвивають свої технологічні системи для виявлення та запобігання терористичним актам.

7. Доведено, що участь Китаю в безпеці африканських країн значною мірою послідувала за зростанням комерційних інтересів країни в регіоні.

Дійсно, підхід Пекіна до сектору безпеки зумовлений необхідністю захистити економічну державність країни, її комерційні ініціативи та зростаючу кількість китайських робітників, присутніх у регіоні. Участь Китаю в питаннях безпеки в Африці також відповідає глобальній стратегії Пекіна щодо зміцнення свого іміджу як відповідальної великої держави міжнародного співтовариства, підвищення довіри до нього та міжнародного авторитету, а також поглиблення відносин із країнами Африки. Крім того, ця нова роль дає Пекіну шанс випробувати свій військовий апарат, причому боротьба з тероризмом і захист інфраструктури залишаються двома ключовими елементами безпеки Китаю в Африці.

Китай виступає за стабільність та безпеку в Афганістані, оскільки відсутність стабільності в регіоні може стати загрозою для китайської національної безпеки та економічних інтересів. Таким чином, Китай має об'єктивний інтерес у боротьбі з тероризмом у цьому регіоні. Китай активно взаємодіє з талібами, які захопили владу в Афганістані. Потрібно відзначити, що позиція Китаю у боротьбі з тероризмом в Афганістані може змінюватися відповідно до політичних, економічних та безпекових умов в регіоні, а також в залежності від динаміки міжнародних відносин.

8. Китай бере участь у міжнародних ініціативах та договорах, спрямованих на боротьбу з кібертероризмом. Наприклад, Китай в межах ООН та інших міжнародних організацій, де ведуться обговорення питань кібербезпеки та боротьби з кібертероризмом. Китай веде співпрацю з іншими країнами щодо обміну інформацією про кіберзагрози, інциденти кібернападів та технічні засоби захисту. Така співпраця сприяє виявленню та протидії кібертерористичним діям. КНР удосконалює своє законодавство та правову систему у сфері кібербезпеки, щоб узаконити інструменти для боротьби з кібертероризмом та злочинністю в інтернеті. Однак, закон про кібербезпеку Китаю, прийнятий у червні 2016 року, є досить суперечливий, адже передбачає суворе спостереження та зберігання даних для компаній, що працюють у країні. Загалом, Китай виступає за міжнародне співробітництво у сфері кібербезпеки та продовжує вдосконалювати свої засоби захисту для боротьби з кібертероризмом та іншими кіберзагрозами.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

I. Офіційні публікації документів

1. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом від 27 січ. 1977 р.: ратифікована Законом України від 17 січ. 2002 р. / [Електронний ресурс]. –

Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Проект Кодексу злочинів проти миру та безпеки людства ООН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу::

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_710#Text

3. China's Position on the Afghan Issue. 2023-04-12 // Ministry of Foreign Affairs, the People's Republic of China [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: https://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx_662805/202304/t20230412_110577

85.html

4. China's Positions on International Rules-making in Cyberspace. 2021-10-20. Ministry of Foreign Affairs, the People's Republic of China [Електронний

ресурс]. – Режим доступу:

https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb_663304/zzjg_663340/jks_665232/kjlc_665236

/qtw_665250/202110/t20211020_9594981.htm

5. International Strategy of Cooperation on Cyberspace March 08, 2017.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://p.china.org.cn/2017-](http://p.china.org.cn/2017-03/08/content_50081017.htm)

[03/08/content_50081017.htm](http://p.china.org.cn/2017-03/08/content_50081017.htm)

6. Terrorist Activities Perpetrated by «Easten Turkistan» Organizations and Their Links with Osama bin Laden and the Taliban (29/11/01) // Permanent

Mission of the People's Republic of China to the UN. [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: [http://un.china-](http://un.china-mission.gov.cn/eng/zt/fk/200111/t20011129_8413907.htm)

[mission.gov.cn/eng/zt/fk/200111/t20011129_8413907.htm](http://un.china-mission.gov.cn/eng/zt/fk/200111/t20011129_8413907.htm)

7. 《中国反恐怖主义法》解读 (Закон Китайської Народної Республіки про боротьбу з тероризмом, 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://www.lincang.gov.cn/info/1556/52772.htm>

II. Промови, виступи, інтерв'ю політичних та державних діячів

8. Statement by H.E. Wang Yi Minister of Foreign Affairs of the People's Republic of China At the General Debate of the 69th Session of The United Nations General Assembly. New York, 27 September 2014 // Ministry of Foreign Affairs, the People's Republic of China. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zjzg_663340/gjs_665170/gjzzyhy_665174/2594_665176/2602_665192/201409/t20140928_598320.html

9. Press Briefing by Secretary of State Condoleezza Rice on the President's Visit to China, Beijing, November 20, 2005 // White House, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2005/11/20051120-8.html>

10. President George Bush, press conference, February 28, 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2008/02/images/20080228-2_p022808cg-0203-515h.html

III. Публікації ЗМІ

11. 84% Of China's BRI Investments Are In Medium-High Risk Countries. // Silk road briefing Jul 02, 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.silkroadbriefing.com/news/2020/07/02/84-chinas-bri-investments-medium-high-risk-countries/>

12. Asia Jane Leigh. The Dragon's Game in the Sahel // Accord. - December 10, 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.accord.org.za/analysis/the-dragons-game-in-the-sahel/>

13. Chinese envoy calls for strengthening Africa's counter-terrorism efforts // CGTN. 23 June 2023. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.cgtn.com/news/2023-06-23/China-calls-for-strengthening-Africa-s-counter-terrorism-efforts-1kSeYAX3Mw8/index.html>

14. Chinese Leave Guantanamo for Albanian Limbo // New York Times, June 10, 2007.

15. The deployment of the PLA // Wall Street Journal, July 8, 2009.
16. Sweden Grants Asylum to Former Guantanamo Detainee // Associated Press, February 18, 2009
17. Watchdog says global oil consortium hurting South Sudan // Apnews. September 19, 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://apnews.com/article/04a7da8587ac417eb71ebdc6a71b2daf#1nldqxaggtkx7wg4d8lh>

IV. Література

18. Власов В.Г. Зміст і механізми зовнішньої політики сучасної держави // Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». - 2015. - № 8. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2570
19. Герасіна Л. М. Деструктивні мегатенденції сучасності: глобальний конфлікт, глобалізація злочинності, міжнародний тероризм / Л. М. Герасіна, М. П. Требін // Український соціум. - Київ, 2008. - № 4 (27). - С. 140-148.
20. Герасимчук Т.Ф. Теоретико-концептуальні основи та методи дослідження міжнародних відносин Український історичний журнал. 2006. № 5. С. 188. URL: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2006_5_186
21. Гуцало М. Г. Організація протидії сучасному тероризму: політологічний аналіз [Текст] : автореф. дис... канд. політ. наук / М. Г. Гуцало; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. - К., 2008. - 20 с.
22. Голянич Б. В. Основні засади формування зовнішньої політики Китаю / Б. В. Голянич, Р.Ю. Божок // Політичне життя. – 2023. - № 3. – Режим доступу: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/14107>
23. Зелінський С. А. Політичний тероризм як соціально-правове явище / С.А. Зелінський // Актуальні проблеми держави та права. - Вип. 6. - Ч. II. - Одеса, 1999. - С. 40.
24. Канцір В. С. Тлумачення сутності міжнародного тероризму як соціального явища / В.С. Канцір // Наше право. – 2010. – № 2. – ч. 2. – С. 78-82
25. Колодій А. Нація як суб'єкт політики. Львів : Кальварія, 1997.

26. Лікарчук Д. С. Зовнішня політика Китаю: конфлікти, перспективи, нові сценарії // Науковий журнал ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Регіональні студії. Ужгород. - 2021. № 25. - С. 27-28.

27. Мадіссон В.В., Шахов В.А. Політологія міжнародних відносин: навч. посібник для студ. гуманітарних фак. вищ. закладів освіти; Ред. С.В.Головко. - Київ: Либідь, 1997. - С.35-37.

28. Мальський М., Занько Ю., Мацяк М. Проблеми наукового дефініювання та особливості наукової інтерпретації поняття зовнішньої політики // Вісник Львів. унту. 2004. Вип. 11. С. 5.

29. Марцин В.С., НГ. Міценко, Даниленко О.А. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. Ромус-Поліграф, 2002.

30. Стеченко Д.М., Чмир О.С. Методологія наукових досліджень: Підручник. 2-е вид.перероб. і доп. - Київ: Знання, 2007. С. 71.

31. Сумець О.М. Принцип системності. // Навчальні матеріали онлайн. 2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://pidruchniki.com/1944092850459/marketing/printsip_sistemnosti

32. Ткач В. Ф. Особливості сучасного міжнародного тероризму: характерні риси, виклики і загрози / В. Ф. Ткач // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. - 2013. - Вид. 11. - С. 60-67.

33. Телешун С. Сучасний тероризм: українські реалії / С. Телешун // Політ. менеджмент. - 2005. - № 1 (10). - С. 163-169.

34. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій. Київ: Академвидав, 2004.

35. Юрій М. Ф. Політологія : підручник. Київ: Дакор, 2006. С.112-113.

36. Akdağ Z. The Effect of 9/11 on US–China Relations // Current Perspectives in Social Sciences. – 2023. -№ 27(2). – P. 172-179 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3430898>

37. Arduino A. «The Footprint of Chinese Private Security Companies in Africa» China Africa Research Initiative (CARI) // Working Paper Series. - № 35, March 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://static1.squarespace.com/static/5652847de4b033f56d2bdc29/t/5e7a733475a31172316a05d5/15>

38. Clarke M. Terrorism and Counter-Terrorism in China: Domestic and Foreign Policy Dimensions. - 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://academic.oup.com/book/4361>

39. Crenshaw M. The Consequences of Counterterrorism. - Russell Sage Foundation, 2010. - 432 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.russellsage.org/publications/consequences-counterterrorism>

40. Donnelly J. Realism and International Relations. Cambridge University Press, 2000. P. 86.

41. Jia Q. Learning to live with the hegemon // In S. Zhao (Ed.). China-U.S. relations transformed. - 2008. - P. 58–74.

42. Gaffey C. Can the US and China Get Along in Africa? // Newsweek. - September 14, 2017.

43. Chaziza M. China's Counter-Terrorism Policy in the Middle East // Terrorism and Counter-Terrorism in China: Domestic and Foreign Policy Dimensions. Edited by Michael Clarke, Oxford University Press. - 2018. – Режим доступу: <https://academic.oup.com/book/4361/chapter-abstract/146298243?redirectedFrom=fulltext>

44. Goh B., Martina M., Shepherd C. Local, global security firms in race along China's 'Silk Road' // Reuters. - April 24, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.reuters.com/article/us-china-silkroad-security-analysis-idUSKBN17P10Y>

45. Gorman S. U.S. Fears Threat of Cyberspying at Olympics // Wall Street Journal. - July 17, 2008.

46. Gul A. China Asks Afghanistan's Taliban to Address Terrorism Worries // Voanews. - May 06, 2023. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.voanews.com/a/china-asks-afghanistan-s-taliban-to-address-neighbors-terrorism-worries/7081901.html>

47. Houreld K., Blanchard B. Anxious China Emerges as Diplomatic Player in Afghanistan // Reuters. - 14 April 2014. – Режим доступу: [http://in.reuters.com/article/2014/04/14/china-afghanistan-](http://in.reuters.com/article/2014/04/14/china-afghanistan-diplomacy/idINKBN0D008520140414)

[dplomacy/idINKBN0D008520140414](http://in.reuters.com/article/2014/04/14/china-afghanistan-diplomacy/idINKBN0D008520140414)

48. Legarda H., Nouwens M. Guardians of the Belt and Road: The Internationalization of China's Private Security Companies // Mercator Institute for China Studies, *China Monitor*. - August 16, 2018. [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://mercics.org/en/report/guardians-belt-and-road>

49. Link J. The Expanding International Reach of China's Police // Center for American Progress. - October 17, 2022. - [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://www.americanprogress.org/article/the-expanding-international-reach-of-chinas-police/>

50. Nantulya P. Chinese Security Firms Spread along the African Belt and Road. - June 15, 2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://africacenter.org/spotlight/chinese-security-firms-spread-african-belt-road/>

51. Nantulya P. Chinese Security Contractors in Africa // Carnegie Endowment for International Peace. – October 2020 [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <https://carnegieendowment.org/2020/10/08/chinese-security-contractors-in-africa-pub-82916>

52. Nantulya P. China Promotes Its Party-Army Model in Africa // Spotlight, Africa Center for Strategic Studies. - July 28, 2020. [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <https://africacenter.org/spotlight/china-promotes-its-party-army-model-in-africa/>

53. Park Y. U.S.-China counter-terrorism co-operation and its perspective on human rights // ASIA FOCUS #56-ASIA PROGRAM / December 2017.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2017/12/Asia-focus-56.pdf>

54. Pekcan C. Çin dış politikası ve ABD ile ilişkiler. Dora Yayınları. 2019. – 190 p. – Режим доступу: <https://dorayayincilik.com.tr/kitap-çin-dis-politikasi-ve-abd-ile-iliskiler-464.html>

55. Qingguo J. The impact of 9–11 on Sino-US relations: A preliminary assessment // International Relations of the Asia-Pacific. - (2003. - № 3(2). – P. 159–177.

56. Qin Gang Attends the Fifth China-Afghanistan-Pakistan Foreign Ministers' Dialogue. 07.05.2023 // Ministry of Foreign Affairs, the People's Republic of China [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/202305/t20230508_11073154.html

57. Shengxiang L., Hui H. China's Solutions to Security Governance in the Middle East: An Assessment // Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies. - 2018. - № 11:4. – P. 32-45.

<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/25765949.2017.12023316>

58. Smith S., Hadfield A., Dunne T. Foreign Policy: Theories, Actors, Case. - OUP Oxford, 2012. – 436 p.

59. Sun Y. China's rise post-9/11 // In L. Khalil (Ed.). Did 9/11 change our world? - Lowy Institute Debate Feature. - 2021. – P. 25–29.

60. Tanner M. S., Bellacqua J. China's Response to Terrorism, US-China Economic and Security Review Commission. – 2016. – 112 p.

61. U.S.-China Counterterrorism Cooperation: Issues for U.S. Policy // University of North Texas Libraries Government Documents Department. - July 15, 2010. – Режим доступу: <https://www.everycrsreport.com/reports/RL33001.html#ifn123>

62. Van der Kley D. China's foreign policy in Afghanistan. - October 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.lowyinstitute.org/sites/default/files/chinas-foreign-policy-in-afghanistan_0.pdf

63. Wu Yu Shan, Alden C., Van Staden C. In the Driver's Seat? African Agency and Chinese Power at FOCAC, the AU and the BRI // Occasional Paper 286. - 2018. - Режим доступу: https://africacenter.org/wp-content/uploads/2023/03/saia_sop_286_Van-Staden-Alden-Wu_20180921.pdf

64. Wuthnow J. China's Other Army: The People's Armed Police in an Era of Reform // China Strategic Perspectives.- 2019. - № 14. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://inss.ndu.edu/Media/News/Article/1815868/chinas-other-army-the-peoples-armed-police-in-an-era-of-reform/>

65. Zhang D. China's international cooperation in the fight against terrorism // Theories and Problems of Political Studies. - 2019. - Vol. 8, Is. 1A.

66. Zhen W. China-US Counter-terrorism Cooperation // International Institute for Counter-Terrorism. - February 27, 2017.

67. 李伟。中国阿富汗共建四国合作反恐机制。搜狐网。2016年8月5日。(Лі Вей. Китай та Афганістан спільно створюють механізм боротьби з тероризмом за участі чотирьох країн). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.sohu.com/a/109256516_452818.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України